

Omans stille revolusjon

Kjersti Hemli Solbakk

MØNA 4590 – 60 Sp

Masteroppgave i Midtøsten- og Nord-Afrika-studier

Institutt for kulturstudier og orientalske språk,

Universitetet i Oslo

Våren 2012

Sammendrag:

Utdanning har vært en hoveddel av Omans hersker Sultan Qaboos` moderniseringsprosjekter. De siste tiårene har antallet studenter økt ved både offentlige og private utdanningsinstitusjoner. Denne nye, mer utdannede generasjonen i Oman er skrevet lite om. Litteratur om landet er hovedsakelig rettet mot historie, nasjonsbygging og styresett. Like fullt er den nye generasjonen et sosialt fenomen som ikke skal undervurderes med tanke på Omans stabilitet og politiske utvikling. I et samfunn med konservative holdninger og restriksjoner fortsatt sterkt til stede, hvem er den nye generasjonen og hva skjer med dem når de tar høyere utdanning?

I denne oppgaven diskuteres om en stille revolusjon foregår i Oman. Gjennom blant annet empiri fra feltarbeid gjort ved landets eneste statlige universitet, Sultan Qaboos Universitetet, konkluderer jeg med at svaret er ja, det foregår en stille revolusjon hos den nye generasjonen under høyere utdanning. Det vil si sakte og gradvise verdiforandringer, med vekt på andre verdier enn den forrige generasjonen. Disse endringene er diskrete, men de finner sted og blir underliggende i samfunnet.

Takk

Valget å skrive om Sultanatet Oman har ikke vært en enkel oppgave. Underveis har det vært motstand, men jeg har ikke angret på at jeg valgte et land og tema det er skrevet lite om. Å få oppleve landet og bo hjemme hos en indisk-omansk familie er minner som alltid vil være der. Minnene rommer også et møte med den omanske gjestfriheten, et universitet i ørkenen, interessante samtaler, arabisk kaffe og tamar (dadler).

Første gangen jeg reiste ned hadde jeg ventet lenge på visum, da det endelig ble klart var det blitt sommer og svært varmt. Omanere med god råd hadde reist ut av landet til kjøligere strøk og varmen hemmet det meste av virksomheten.

Andre gangen jeg reiste var det fordi jeg ikke klarte og la være, noe jeg er glad for. Jeg hadde vært nødt til å ta permisjon tre år fra studiene og hadde ventet lenge. I Gulfen er ”det riktige øyeblikket” viktig, når omstendighetene og tiden er inne for det som skal skje. Det nytter ikke å fremskynde noe du ikke bestemmer over alikevel, tiden. Februar 2011 var ”det riktige øyeblikket” å reise til Oman på. I det rolige sultanatet var ting begynt å røre på seg og jeg traff mennesker som hadde ventet lenge på dialog og å få snakke.

Jeg ønsker å si tusen takk til de som har hjulpet meg på denne lange reisen:

Til min veileder ved IKOS, UIO, Dr. Dag H.Tuastad, for god og kritisk veiledning, tålmodighet og tro på prosjektet

Til Jon for tålmodighet og eventyrlyst

Til Dina for å være enkel å reise med

Til Mr.Shams som åpnet hjemmet sitt i Muskat for oss

Til Sultan Qaboos Universitetet for å la meg være der

Til Dr.Anne K.Bang, UIB, for sin hjelpsomhet

Til Dr.Soghayrun, SQU for å invitere meg første gangen og for sin hjelpsomhet

Til Dr.Muqadam, SQU og hans kone ZamZam for gjestfrihet, hjelpsomhet, alle samtalene og turene

Til Muna al-Baluchi for sin ærlighet og inspirasjon

Til alle studentene ved SQU som bidro til intervjuene og gjorde feltarbeidet mulig

Til alle omanere som bidro med sin tid og sine refleksjoner

Til Amjad for vennskap

Til Amber for støtte og oppmuntring i en lang studietid og for gjennomlesning av oppgaven

Til Stig for gode råd, oppmuntring og gjennomlesning av oppgaven

Til Lina for støtte og diskusjoner i studietiden

Til min far for gode råd og gjennomlesning av oppgaven

Til min kusine Hege for å se over språket

Til Monica L.Haugom, programkonsulent, IKOS,UIO, for all hjelp og støtte i en lang studietid

Til Afshan for vennskap, barnepass og chai

Til Main Library, SQU, for hjelpsomhet, kaffe og tamar

Innhold

1 Innledning.....	9
1.1 Belysning av problemstillingen.....	12
2 Teori og metode.	15
2.2 Metode.....	21
3 Høyere utdanning og endring.....	27
3.1 Hvorfor ta høyere utdanning?	29
3.2 Changed Identities?	32
3.3 I hvilken grad er det sosial misnøye?	35
3.4 Kulturell sensitivitet og ørkenmanerer	37
3.5 Konklusjon	39
4 Fører høyere utdanning til en brytning med patriarkatet?.....	41
4.1 Oman som et posttradisjonelt samfunn	44
4.2 Hva gjør høyere utdanning med familiens betydning?.....	46
4.3 Hvordan påvirkes fertilitet og familiedannelse av utdanning?.....	49
4.4 Reduseres kjønnsforskjellene med utdanning?	53
4.5 Konklusjon	54
5 Fører høyere utdanning til en redefinering av islam?	57
5.1 Forandrer høyere utdanning forholdet til islam?.....	58
5.2 Hva ønsker den nye generasjonen av islam?.....	61
5.3 Islam i Oman og forholdet til de tradisjonelle klærne.....	62
5.4 Konklusjon	66
6 Foregår det en stille revolusjon?	67
6.1 ”Think with me”	70
6.2 Demonstrasjoner i Muskat	70
6.3 Refleksjoner om demokrati	73
6.4 Sultan Qaboos –”a classy despot”?	75
6.5 Hva med wasta?	77
6.7 Konklusjon	79
7.0 Konklusjon	81
Referanseliste	83

Nettreferanser:	85
Intervjuer	87
Avisartikler	89
Foredrag	89

1 Innledning

Denne oppgaven reiser spørsmålet om det foregår en stille revolusjon blant den nye generasjonen i Sultanatet Oman, noe jeg vil argumentere for at det gjør.

Den nye generasjonen er her barna av de som opplevde velstandsøkningen da Sultan Qaboos begynte å modernisere landet i 1970. Disse barna er født på 1980-tallet og har hatt de materielle behovene dekket. Gruppen jeg ser på er studenter under høyere utdanning ved Sultan Qaboos Universitetet (SQU). Universitetet er plassert i ørkenen, tre kvarters kjøretur fra hovedstaden Muskat, i et område ved navn al-Khoud. Det er indikasjoner på at disse representantene går over i en postmaterialistisk retning, med andre behov enn det rent materielle. Med en stille revolusjon mener jeg gradvise verdiforandringer i et samfunn og at disse på sikt fører til økt bevissthet, både politisk, kulturelt og intellektuelt. Disse forandringene er ikke reversible.

Bakgrunnen for at jeg valgte å få svar på dette spørsmålet var at jeg for flere år siden så en dokumentarfilm fra Oman, der en ung omaner ble intervjuet om sitt liv etter at han hadde vendt hjem etter flere års utdanning i Vesten. Tilsynelatende klarte han å balansere mellom det tradisjonelle og det moderne livet han levde i hovedstaden Muskat. Dokumentarfilmen fulgte ham fra fredagsbønn i moskeen med påfølgende besøk på en moderne kaffebar, med sine kamerater og den bærbare datamaskinen. Det var selvfølgelig pålagt sensur, slik at hva som befinner seg i spennet mellom det tradisjonelle og de nye verdiene en utdanning gir, kom ikke frem. Ved å være på feltarbeid i Oman har jeg fått et innblikk i hvordan det er å leve i en konservativ kultur og samtidig være inspirert av nye impulser.

Jeg har valgt å se på høyere utdanning som en drivkraft bak denne stille revolusjonen.

Utdanning var et av de store satsningsområdene til Sultan Qaboos da han overtok makten i sultanatet og det har også vært en av velferdsgodene til rentierstatene på Den arabiske halvøy. Over tid har satsningen på utdanning ført til at herskerne på halvøya har fått en mer bevisst ung del av befolkningen de nå må håndtere. "Oman`s Next Generation: Challenges and Prospects" av D.F.Eickelman, er en av de få artiklene skrevet om den nye generasjonen i Oman. Her sier Eickelman følgende om den nye generasjonens forventninger: "The younger generation`s changing expectations have been accelerated by the ruler`s firm commitment to education for all citizens" (Eickelman 1988:158). I kjølvannet av stor satsning på utdanning i

Oman og på Den arabiske halvøy, drives endringer frem. Disse endringene har pågått over flere tiår. Eickelman skrev sin artikkel i 1988, i 1985 var det markering av Sultan Qaboos' femten års styre. I den forbindelse sa Eickelman:

This is an appropriate time to assess the accomplishment to date and to estimate how the delicate balance of domestic, regional, and global concerns will shape Oman's critical choices and probable trajectory into the next century. ... The educational changes implemented in the early 1970's are only now beginning to have a major social and political impact" (Eickelman 1988:157).

SQU ble åpnet i 1986, det er landets eneste statlige universitet, private universiteter finnes i henholdsvis byene Salalah, Sohar og Nizva. Opprettelsen av landets første universitet og tiden frem til i dag gjør at det igjen er tid for å se på utdanning som drivkraft for endring.

Tilbudet om utdanning på alle nivåer har for den nye generasjonen vært et gode de har vokst opp med. Foreldre og besteforeldregenerasjonen har ikke hatt de samme godene.

Qaboos' far Sultan Said Bin Taimur regjerte landet med et brutalt enevelde fra 1932-1970. Like før han ble kuppet hadde han bestemt seg for å legge ned de tre grunnskolene i landet, fordi han angivelig mente de var sentre for kommunisme. Sultanens genuine frykt for fremgang og kunnskap gikk på bekostning av befolkningens utdanning. Det var ingen mulighet til å ta utdanning i sultanatet. Folk med god økonomi sendte barna sine til andre land i Gulfen for å studere. Selv ble Qaboos utdannet ved the Royal Military Academy Sandhurst i Storbritannia. Qaboos kom tilbake med en utdanning og uenigheten mellom far og sønn lot ikke vente på seg. Far og sønn hadde lenge hatt et anstrengt forhold - etter sigende blant annet som en følge av at faren under et raserianfall knuste sønnens samling med Bee Gees plater (Selvik & Stenslie 2007: 175).

Qaboos tok makten med britisk støtte. Bøkene beskriver et harmløst kupp, men Mr. Shams, min huseier i Muskat, arbeidet tett oppunder Taimur i the Royal Diwan Court (kontor som tar seg av det kongelige palassets affærer) og forteller at det var mer voldsomt enn hva bøkene forteller meg. Noen eksakt beskrivelse av kuppet har vært vanskelig å finne. Taimur var kjent for å ha 150 kvinner lukket inne i palasset og holdt 500 slaver. På 1950-tallet da han bodde i Muskat brukte han å få slavene til å svømme i vannet under balkongen mens han skjøt på fisk rundt dem. Slavene fikk ikke lov til å lære å lese og skrive uten hans tillatelse (MERIP 1975:11). For en mann beskrevet som svært kultivert og reflektert, kan det hende at Qaboos og hans britiske støttespillere ville raskt ha vekk den usiviliserte sultanen. Taimur ble sendt i

eksil i England. Han døde i 1972 og de to siste årene av sitt liv levde han i the Dorchester Hotell i London. Han er gravlagt i Surrey i England.

Dagen etter kuppet 23.juli 1970, fløy den nye sultanen til Muskat for å se hovedstaden for første gang. Qaboos hadde tilbrakt hele barndommen i palasset i Salalah, en by helt sør i Oman ved grensen til Jemen. Da han returnerte fra Storbritannia i voksen alder ble han satt i husarrest på samme sted. Qaboos slo an tonen fra første stund. Utdanningsministeriet var et av de fire første ministeriene han etablerte i 1970. Lese og skriveopplæring ble prioritert en for alle samfunnslag.

Fra da av begynte Oman med en rekke moderniseringsprosjekter. Store deler av befolkningen var analfabeter derfor ble det fokus på grunnskoler og voksen analfabetisme. Med renessansen som startet i 1970 opplevde omanere et nytt samfunn der kunnskap ble verdsatt. Under Taimur var det en kilometer asfaltert vei, nå ble avsidesliggende landsbyer forbundet med asfalterte veier inn til byene. Briter som arbeidet i Oman da Taimur styrte, hevdet at sultanen var vei til å styre landet tilbake til steinalderen. Qaboos snudde prosessen. Oljeinntekter har bidratt til en god økonomi og Oman har klart kunststykket å ha gode forbindelser til sine arabiske naboer og ikke minst Iran. Det blir sagt at Oman har selvtillit til å forhandle med slanger.

Olje i kommersiell kvanta ble funnet i Oman mellom 1962-1964. I forhold til sine naboland er Omans oljeproduksjon lav. I 2001 produserte Oman 47,4 millioner tonn olje, Saudi Arabia 423 millioner, 113 millioner i De Arabiske Emirater og 104 millioner i Kuwait (Valeri 2009: 73). Renteinntektene har vært høye nok til å betale for velferdsgoder til befolkningen, der helse, utdanning, infrastruktur og utbygging av landet har blitt prioritert. Siden 2006 har oljeinntektene stabilisert seg på rundt 65 % av statens ressurser (Valeri 2009:73).

Oljeinntektene har vært med på å finansiere den yngre generasjonens materielle velferd. Ved å bruke disse inntektene til velferdstilbud og ikke skattelegge innbyggerne, har rentierstatene i stor grad veid opp for misnøye og opposisjon. I dag er oljeinntektene på Den arabiske halvøy synkende. I følge en ny rapport fra den anerkjente saudiske investeringsbanken Jadwa er fremtidsutsiktene for Saudi Arabia dystre. Landet skal i følge rapporten være i ferd med å bruke opp oljen og innen 2030 må Saudi Arabia ha en oljepris på 320 dollar fatet for å få statsfinansene til å gå i balanse. Det vil utgjøre en tidobling av nivået oljeprisen lå på i 2005 (Aftenposten 2011).

Faller oljeprisene vil Oman ha økonomiske problemer og står i dag foran viktige økonomiske og politiske utfordringer. Den økonomiske utfordringen er knyttet til en voksende befolkning, samtidig med at oljereservene synker. Den politiske utfordringen er Sultanens totale autoritet, hans motstand mot politisk deltakelse og dialog (Katz 2004:1). I de senere årene har sultanatet begynt å utvikle turisme og gassindustri som alternativer til oljeinntektene. Den politiske deltakelsen er fortsatt svak, fraværet av dialog vil jeg komme tilbake til i siste kapittel.

Rentierstatene har en utfordring når de store renteinntektene synker. Finansieringen de har gjort på utdanningsfronten for blant annet å sikre sin stabilitet, er heller ikke uten utfordringer. De unge søker nye verdier ved å ta utdanning. Selvstendighet og samfunnsdeltakelse står høyt. Dette kan på sikt være en faktor i en eventuell omveltning i Gulfen. Unge mennesker er Omans humane kapital i fremtiden. I 2010 utgjorde den unge delen (0-14 år) av befolkningen 31.2 %. Totalt har Oman en befolkning på 3.090.150 (hvor av 577.293 er ikke-nasjonale) (CIA The World Factbook). Det de forteller utgjør en forskjell i hvordan gulfområdet kan forstås og hvordan ulike sider ved samfunnet kan komme til å utvikle seg. I kraft av seg selv er de en gruppe gulfmonarkiene må håndtere i årene fremover.

1.1 Belysning av problemstillingen

For å belyse problemstillingen har jeg valgt å gå igjennom tre teoretiske perspektiver som er brukt for å analysere materialet fra feltarbeidet. Deretter ser jeg på metoden for oppgaven. Det vil si kvalitativ metode og hvordan feltarbeidet ved SQU har blitt utført.

I kapittel tre undersøker jeg hvordan høyere utdanning kan ses på som å føre til en endringsprosess. Dette gjør jeg ved å se på hvorfor den nye generasjonen velger å studere og hva de vil oppnå med å ta høyere utdanning. Deretter på hva som skjer når de får muligheten til å videreutvikle verdiene og hvordan nye aspekter ved identiteten blir utviklet. Det sees også på i hvilken grad det er sosial misnøye hos den yngre generasjonen. Til slutt ser jeg på deres kulturelle sensitivitet.

Kapittel fire handler om høyere utdanning fører til en brytning med patriarkatet. Kapitlet ser på hvorvidt verdiene studentene la til grunn for å ta høyere utdanning kan brukes til å utfordre patriarkatet og om utdanning fører til brytninger i patriarkalske strukturer. Familiens betydning, fertilitet, familiedannelse og hva skjer med kjønnsforskjellene blir sett på.

I kapittel fem er spørsmålet om høyere utdanning fører til en redefinering av islam. Hva skjer med forholdet til sin religion når de utdanner seg og hvilke verdier ønsker de skal tre frem fra islam. Deretter ser jeg på ibadhisme og islam i Oman, hvilken betydning de har. Avslutningsvis handler kapitlet om hva den nye generasjonen ønsker av islam.

Kapittel seks har tittelen Foregår det en stille revolusjon? Dette kapitlet handler hovedsakelig om Den arabiske våren i Oman, demonstrasjonene og hvilke verdier den nye generasjonen setter høyest og hva de ønsker å bidra med i samfunnet. Jeg ser også på deres forhold til Sultan Qaboos, hva er viktig for dem å beholde fra sin kultur og hva er ikke.

Det er valgt å se på patriarkatet og islam fordi de fortsatt er to solide tradisjoner den nye generasjonen må manøvrere mellom samtidig med utdanning og å skape sitt eget liv. Litteraturtilgangen vært redusert når det gjelder den nye generasjonen i Oman. Jeg har ikke funnet forskning basert på personlige intervjuer med denne gruppen, og bøker og artikler om temaet er det få av. Det har derfor vært viktig å få utføre feltarbeid i landet. Mine feltarbeid er gjort i henholdsvis juni-september 2006 og februar-mars 2011. Fra og med høst 2006 - høst 2009 hadde jeg permisjon. Oppholdet fra studiet gjorde at jeg var i Oman da Den arabiske revolusjonen hadde begynt å rase vinteren 2011. Det feltarbeidet jeg startet på i 2006 fikk en ny betydning med strømmen av unge mennesker i gatene i Midtøsten og Nord-Afrika i 2011. Nå ble det snakket om den nye generasjonen i media, blant forskere og ”mannen i gata”. En ansatt ved SQU utbrøt indignert da jeg sa at jeg skrev om den nye generasjonen ”vet du ikke hva de holder på med?”. Her ligger det noe essensielt. Har regimene og også utdanningsinstitusjoner visst hva den unge delen av befolkningen har holdt på med, hva de ønsker? Den arabiske våren viste at dette var en gruppe i skyggen av makt og olje.

Nadia, en av studentene ved SQU jeg ble kjent med, uttrykte at det er viktig at Vesten får vite om oss og hva vi står for. Ved å se på de unges perspektiver og refleksjoner, er det de intervjuedes og mitt ønske at oppgaven kan være et bidrag til et annet perspektiv på landene på Den arabiske halvøy. Nyanser kommer ofte frem når enkeltindivider kommer til orde. Denne oppgaven er basert på samtaler med enkeltindivider.

2 Teori og metode.

Den kuwaitiske historikeren Muhammad Rumaihi sier det slik: "The Gulf is not oil. The Gulf is its people and its land. So it was before the discovery of oil and so it will remain when the oil disappears. Oil is no more than a historical phase in this part of the Arab world-and a rather short one at that" (sitert i Potter & Sick 2002:3). Studier av den nye generasjonen på Den arabiske halvøy er derfor av betydning i dynamikken mellom ledere, stabilitet, forventninger og økt politisk bevissthet hos den yngre delen av befolkningen.

Problemstillingen om en stille revolusjon i Oman er valgt med bakgrunn i Ronald Ingleharts bok "the Silent Revolution". Dette er en gammel bok, men Inglehart's resonnement er fortsatt aktuelt og kan overføres til Oman. Landet har gått fra en velstandsprosess med vekt på materielle verdier, til nå å møte andre behov hos den nye generasjonen. Boken er sentral for å forstå gapet mellom den eldre og nye generasjonen.

Tittelen "the Silent Revolution" gir også assosiasjoner til Qaboos utsagn om Omans utvikling, i et av de få intervjuene han har gitt, utalte han: "We are making progress, but quietly. Slowly. I believe in evolution, and not a sudden evolution. But the progress we've made is irreversible" (Miller 1997:18). Den politiske og kulturelle utviklingen i sultanatet foregår i et rolig tempo tilpasset tradisjoner og kultur. Tempoet er styrt av Qaboos og den eldre generasjonen, men den nye generasjonen har et behov for forandring. De er en gruppe som er påvirket av nye impulser, spesielt de siste årenes utvikling av sosiale medier. Høyere utdanning, reiser og globalisering bidrar til et skille mellom generasjonene.

Boken omhandler forandrende verdier og politiske trender i Vesten. Den tar for seg materialister kontra postmaterialister. Inglehart mener det vestlige samfunnet har gått fra fokus på materiell velstand og fysisk sikkerhet, til livskvalitet. Materialistene utgjør gruppen med fokus på det materielle og sikkerhet, mens postmaterialistene har andre selvrealiserende behov. I Oman har foreldregenerasjonen vokst opp med verdier rettet mot det kollektive og storfamilien, deres barn søker nå mot mer individualisme.

Utviklingen av massemedia, økonomisk vekst, teknologi og utdannings ekspansjon kaller Inglehart for cognitive cohort experiences (Inglehart 1977:11), det vil si at disse faktorene har bidratt til at de unge har vokst opp i en verden forskjellig fra foreldre og besteforeldre. Det er

av viktighet å se på verdiskiftets natur. Hvorfor er det et verdiskifte? Svaret ligger ofte i økt utdanning og massekommunikasjon. Dermed finner det sted en prosess med intergenerasjonsskifte. Postmaterialistene har vokst opp i en tid med økonomisk og fysisk sikkerhet, dermed har de andre mål enn generasjonen før dem.

Utdanning, sosialt miljø og livssyklus påvirker ens verdier og prioriteringer. Men de formative opplevelsene er like viktig som andre faktorer og er antageligvis en nøkkelforklaring til verdier og perspektiver. Vestlige nasjoner har hatt økonomisk suksess, men har gitt liten oppmerksomhet til postmaterialistenes mål. Verdenssynet til postmaterialistene, er ute av harmoni med samfunnet de lever i, i følge Inglehart. Materialistene er mer støttende til den eksisterende orden, mens postmaterialistene er mer forandringsorienterte og definerer lettere mål og mening.

I min problemstilling er den nye generasjonen i Oman postmaterialistene. Denne gruppen har vokst opp i et land med god økonomi takket være oljepenger, foreldrene deres har fått sine behov oppfylt med å dekke det materielle, mens ønskene til barna deres har ikke blitt viet like mye oppmerksomhet. Fraværet av ivaretagelse av disse behovene fører til at den nye generasjonen ikke er i harmoni med samfunnet de lever i.

Foreldrene til den nye generasjonen i Oman hadde andre ønsker og behov i forhold til hva barna deres har i dag. I 1970 begynte arbeidet med å få dekket de basale behovene i sultanatet. Forskjellen mellom generasjonene beskrives slik av Inglehart:

A person lacking adequate food or shelter is likely to devote virtually full attention to obtaining them. But when at least minimal economic and physical security are present, needs for love, belonging become increasingly salient, and when all of these are met, intellectual and aesthetic satisfaction take on central importance (Inglehart 1977:363).

Subsidiert utdanning er ett av gulfstatenes goder til befolkningen. Oman har heller ikke hatt urolige tider etter 1970, dagens unge har vokst opp med velstand og et fredelig samfunn. Velferd og sikkerhet har derfor ikke vært mål for den nye generasjonen. Dette er en faktor Inglehart sier spiller inn i forhold til den yngre generasjonens behov. "For the most part, the Post-materialists have grown up during times of economic and physical security; consequently they tend to take material security for granted and place more emphasis on other goals" (Inglehart 1977:364). Ved å ta høyere utdanning kan de søke andre verdier og forandringer. Disse verdiene står uavhengig av tidligere opplevelser. "Moreover, we can

safely conclude that inter-generational value change is taking place quite *apart* from other changes in formative experiences. The younger generations are much more highly educated than the older ones and this relationship will not change over time” (Inglehart 1977:365). Som jeg skal diskutere i oppgaven, flere av dem jeg intervjuet nevnte denne forskjellen mellom seg og foreldrene, at de med utdannelsen kjente seg sterkere og mer egnet til å delta i samfunnet. Den kunnskapen de har fører til at styrkeforholdet mellom foreldre og barn går i barnas favør. Verdiene de tilegner seg under utdanning er irreversible og blir med videre.

Perspektivet til de unge for hva de ønsker for fremtiden er forskjellig fra foreldrenes ønsker. “To have a post-materialists world-view means that one is apt to be out of harmony with the type of society in which one lives” (Inglehart 1977: 365). Det kom til syne gjennom demonstrasjonene i Oman da Den arabiske våren fikk virkninger i landet. Allikevel var det aldri voldsomme opptøyer, men mer en tydeliggjøring av ønsker og forandringer. Ingleharts observasjon er her relevant: “But it seems to me that the process represents a redressment of the balance rather than the breakdown of society” (Inglehart 1977:392). I Oman har utviklingen frem til nå foregått rolig med sakte forandringer også etter Den arabiske våren. Men enkeltmennesket fikk et behov for å si i fra hva som er viktig og satte søkelys på skjevheter i samfunnet.

Hva enkeltindividet ønsker med sitt liv og hvordan det lever nå og hvilken endring det ønsker er viktig å ha kjennskap til når uroligheter inntreffer, slik Den arabiske våren. Derfor har jeg valgt å bruke Inglehart, om enkeltindividet sier han: ”Yet we must never lose sight of the setting in which an individual lives (Inglehart 1977:4). Den yngre utdannede generasjonen i Oman ønsker å leve et liv forskjellig fra sine foreldre, de søker en mer individualistisk retning der egne ambisjoner står høyt. Deltakelse i det politiske liv og dialog er verdier den yngre generasjonen vil ha frem. Innledningsvis blir det nevnt at gulflandene studeres statsvitenskapelig og på internasjonalt nivå. Ved å rette blikket mot enkeltmennesker kan vi derimot få øye på de langsiktige forandringene under det som foregår på statlig og internasjonalt nivå. Disse forandringene kan vi i følge Inglehart ikke ignorere:

We can examine short-term changes. But basic values seem to change slowly, and consequently the long term patterns are likely to be the most significant. Very little evidence is available covering long span of years. We can estimate the probable shape of long term patterns only indirectly. Nevertheless, the indirect evidence of change seems strong. And if it is taking place, it is too important to ignore (Inglehart 1977:12).

Til tross for restriksjonene SQU studentene er omgitt av til daglig, lever de imellom det tradisjonelle og et mer moderne liv, der ønsket om forandring er til stede. Hva de forteller om seg selv og om hva utdanning gjør med dem er en del av de underliggende prosessene i Gulfen og Midtøsten, endringene de befinner seg i kan ikke oversees. Den nye generasjonen som sosialt fenomen har også i media vært nedtonet, men de siste årene har den nye generasjonen fått mer oppmerksomhet og det har blitt dannet ulike magasiner for å ivareta deres interesser. Et av dem er Y Magazine Oman, the Pulse of the New Generation. Magasinet har blitt populært og har sin egen side på Facebook der meninger og synspunkter utveksles. Om massemedias rolle sier Inglehart:

The mass media seem to be wrong-and for the same reasons that led them to overemphasise Revolution earlier: they tend to focus on dramatic or sensational national events without much reference to underlying processes. Quantitative analysis of the mass publics seems like tame reading in comparison with accounts of political crises; but it provides a badly needed complement, for it may help us to understand the long-term processes contributing to them (Inglehart 1977:17).

Dette poenget valgte jeg å ta med her fordi det representerer hva jeg ønsker med min kvalitative analyse – nærmere bestemt - å bidra med en undersøkelse av underliggende prosesser til forandring, forandring som skjer hos enkeltindividet. Disse forandringene er ikke i overflaten, men rører seg på steder som for eksempel universiteter, der den politiske og intellektuelle bevisstheten vokser. Dette er det Inglehart kaller den stille revolusjonen: “The political equation is changing in ways that leave no immediately apparent traces; but the changes may be so basic as to constitute a Silent Revolution” (Inglehart 1977:18). Feltarbeid ved SQU er derfor relevant for å finne ut av den politiske, kulturelle og intellektuelle bevisstheten.

Det er to aspekter som kom tydeligst frem fra det første feltarbeidet til det andre. Første gangen var samtlige studenter jeg snakket med, ivrige på å ha dialog med Vesten. Andre gang var ikke det så fremtredende, men denne gangen var det ønske om å få snakke friere i sitt eget land. Dialog med institusjoner slik som utdanningsministeriet og universitetet var blant annet mye referert til. I forhold til Ingleharts verdier er ”free speech” en verdi som settes særlig høyt blant disse omanske postmaterialistene.

Ingleharts resonnementer gir bakgrunn for å forstå verdiene til en ny generasjon oppvokst med materiell sikkerhet, der utdanning utgjør drivkraften bak verdiendringene.

Dale Eickelmans "Oman`s Next Generation: Challenges and Prospects" er et annet perspektiv oppgaven er forankret i. Artikkelen tar for seg hvilke utfordringer den nye generasjonen utgjør. Artikkelen var aktuell da den ble skrevet i 1988, og også i dag er Eickelmans perspektiv relevant. Omans utdannede ungdom er i følge Eickelman en av de tre hovedpunktene når landets interne politiske utvikling skal betraktes i de neste to tiår. De to andre faktorene er den interne sikkerheten og balansen med tekniske strategiske amerikanske interesser. Eickelman hevder at forandringene på utdanningsfronten tidlig på 1970-tallet nå begynner å ha en stor sosial og politisk påvirkning: "The principal challenge is that of changing political expectations, especially among the rapidly growing cadres of youth who have gone through the civilian educational system or its military counterpart" (Eickelman 1988:157).

Siden denne artikkelen ble skrevet har antall studenter økt i Sultanatet og de utgjør en stor gruppe, i dag er det rundt 15.0000 studenter ved SQU (Valeri 2009:85). Denne gruppen er derfor viktig når Omans interne politiske utvikling skal betraktes også i dag. Kjennskap til hva som er viktig for dem har betydning skulle interne eller eksterne uroligheter finne sted. I dag 23 år etterpå, er denne utfordringen like aktuell. Å ta høyere utdanning har blitt populært og studenter kommer fra landsbygda og byene med forhåpninger når de starter ved SQU.

Den nye generasjonens forhåpninger til hva livet skal inneholde er forskjellig fra foreldrenes og utdanning påvirker hva de forventer. "The younger generation`s changing expectations have been accelerated by the rulers firm commitment to education for all citizens" (Eickelman 1988:158). I Oman har landets leder oppfordret til utdanning og kunnskap. Det har ikke vært forbeholdt en elite, men er blitt gjort tilgjengelig fra omansk overklasse til beduiner i ørkenen. I dette sosiale spennet ligger det ulike forventninger, betraktninger, bevissthet og også frustrasjon. Hvordan regimet skal imøtekomme denne utfordringen er et betimelig spørsmål i dagens Oman.

"Nonetheless, as in other countries, stability can be enhanced by creating increased openings for a new generation" (Eickelman 1988:170). På Den arabiske halvøy har en av disse

åpningene vært å gi ansettelse i staten for å absorbere arbeidsløse. Dermed har det veid opp for misnøye, men den yngre generasjonen har kommet lengre. De ønsker ikke bare jobber i det offentlige, men arbeidsplasser der de kan bruke utdannelsen sin på en kreativ måte og opprettelse av prosjekter de kan jobbe på. De er heller ikke likegyldige til sin kultur, men begynner å stille spørsmål ved den kulturen foreldrene tilhører. Eickelman nevner de langsiktige prosessene:

Long-term shifts in political expectations are often just over the horizon of politicians and policy analysts, but they are nonetheless just as real as the need for improved schooling and communications. Such shifts are difficult to define and identify, especially when there is no setting for unofficial public political expression, but the main contours of such shifts are nonetheless discernible (Eickelman 1988:157).

Situasjonen i dag er at den nye generasjonen fortsatt utgjør en utfordring. De har blitt en større gruppe, de har flere påvirkninger utenfra og Den arabiske våren gav en ny giv og tro på at forandringer kan finne sted. Den politiske offentlige debatten Eickelman nevner er fortsatt fraværende og det er vanskelig å se et tydelig skifte, men vi kan se konturene av en ny retning.

For å forstå selve fenomenet den nye generasjonen på Den arabiske halvøy, har jeg valgt å bruke May Yamanis monografi fra Saudi Arabia som et tredje sentralt teoretisk perspektiv. Yamanis monografi "Changed Identities The Challenge of the New Generation in Saudi Arabia" gir bakgrunn for å forstå fenomenet den nye generasjonen på Den arabiske halvøy. Yamanis bok er sentrert rundt temaer de unge brakte frem selv under intervjuene. Yamani intervjuet saudiarabiske unge mennesker mellom femten og tretti år, intervjuene foregikk stort sett i Saudi Arabia. Yamanis bok er sentrert rundt temaer de unge brakte frem selv under intervjuene. Disse temaene er henholdsvis identitet, nasjonal identitet og politiske forhåpninger, utdanning og ambisjoner. En redefinering av patriarkatet og kjønnsidentiteten, religion og fremtiden. Den raske oljefinansierte transformasjonen Saudi Arabia har gjennomgått i løpet av to generasjoner har hatt en dyp påvirkning på landets ungdom og på de nevnte temaene. "The outstanding motif that united all the concerns and aspirations of the young people was the clash between continuity and change" (Yamani 2000: xxi). I mellom det tradisjonelle og forandring, er de unge i en endringsprosess der nye verdier kommer frem. Tittelen på monografien indikerer at den nye generasjonen utgjør en utfordring. Regimet har en utdannet ung befolkning som stiller spørsmålstegn ved sin egen kultur og vil delta med egne ressurser. Yamani er en av få som ønsker å få frem de unges stemme på Den arabiske

halvøya. Yamani lar unge fortelle med egne ord om sine perspektiver, håp og frykt, på grunn av den potensielle innflytelsen de har i GCC landene. Yamani sier det ikke er snakk om en revolusjonær generasjon, men ved å se på hva som er viktig for dem ser en konturene av nye tanker, levemåter og et glimt av økt politisk bevissthet. Videre sier hun:

Their numbers alone also make them a major political and economic constituency in the Gulf Area at the turn of the century. Their views, hopes and fears and, crucially, their capacity or inclination for collective action will be a major determinant of stability not just in Saudi Arabia but in the whole region (Yamani, 2000:132).

Saudi Arabia og Oman er to forskjellige land, men i begge landene er befolkningen omgitt av sensur, restriksjoner og et regime, samtidig som det satses på høyere utdanning og globalisering. Kjennskap til den yngre generasjonen i GCC-landene er av stor betydning i en tid med forandringer i Midtøsten og Nord-Afrika. Derfor ønsker jeg å få frem de unges perspektiver og fremtidsdrømmer.

2.2 Metode

Det er brukt kvalitativ metode i denne oppgaven. I følge Thagaards bok Systematikk og Innlevelse, er det en viktig målsetting med kvalitative tilnærminger å oppnå en forståelse av sosiale fenomener. Fortolkning har derfor stor betydning i kvalitativ forskning. Ordet kvalitativ viser til kvalitetene, det vil si egenskapene eller karaktertrekkene ved de sosiale trekkene vi studerer (Thagaard 2009:17). Karakteristisk for kvalitativ forskning er at vi søker en forståelse av sosiale fenomener, enten ved nær relasjon til informantene ved intervju eller observasjon, eller ved analyser av tekstene og visuelle uttrykksformer (Thagaard 2009:17).

Innlevelse i de sosiale i de sosiale fenomener vi studerer, gir grunnlag for forståelse og innsikt. Begrepet *innlevelse* har i særlig grad referanse til studier preget av nær kontakt mellom forsker og de som studeres, som ved deltakende observasjon og intervju. Studier av foreliggende tekster og visuelle uttrykksformer er i større grad preget av *distanse*. Vi ser på distanse som en motpol til innlevelse (Thagaard 2009:16). Vi ser på forholdet mellom systematikk og innlevelse som en veksling mellom refleksjon over metodiske beslutninger på den ene siden og fleksibilitet og åpenhet på den andre. Kvalitative tilnærminger gir grunnlag for fordypning i de sosiale fenomenene vi studerer. I studier som er preget av en nær kontakt mellom forsker og de som studeres, som ved deltakende observasjon og intervju, gir

kvalitative tilnæringer grunnlag for å oppnå en forståelse av sosiale fenomener på bakgrunn av fylldige data om de personer og situasjoner vi studerer. Intervjusamtaler er et godt utgangspunkt for å få kunnskap om hvordan enkeltpersoner opplever og reflekterer over sin situasjon (Thagaard 2009:11-12).

Intervju og deltakende observasjon er de to mest brukte metodene innenfor kvalitative fremgangsmåter. Det er de to metodene jeg har brukt i min fremgangsmåte. Til sammen har jeg intervjuet 10 studenter, derav seks kvinner og fire menn. I tillegg kommer alle samtalene jeg har hatt rundt omkring på og utenfor SQU, med ansatte, studenter og andre omanere. Under det første oppholdet bodde jeg og min familie hos en indisk-omansk familie i et område i Muskat kalt Shatti al-Qurum. Det var utvilsomt med på å åpne opp dører for å få bedre kjennskap til det omanske samfunnet. Takket være Mr. Shams, vår husvert, ble vi invitert hjem til omanere. I de fire månedene vi bodde der var vi en del av familiens hverdagsliv. Det andre oppholdet bodde vi på et hotell på andre siden av gaten til Mr. Shams, siden datteren hans bodde i leiligheten vi leide sist gang.

Når det gjelder det etiske ved feltarbeidene har jeg fulgt the American Anthropological Association's Code of Ethics og prinsippet om *informed consent* (American Anthropological Association). Dette for å ivareta informantene på best mulig etiske måte. En del informanter har blitt anonymisert fordi deres uttalelser kan virke kompromitterende. Under det siste feltarbeidet fikk hver av de intervjuede et skjema de signerte på, for å godkjenne at det de fortalte kunne bli gjengitt med navn i denne oppgaven. Det ble også utlevert en skriftlig presentasjon av meg og mitt prosjekt.

De fleste intervjuene og samtalene har forgått på engelsk. Jeg snakker noe dagligtale arabisk, men ikke nok til lange samtaler. Noen av intervjuene og samtalene har derfor foregått på arabisk, der min veileder Dr. Muqadam ved SQU har vært tolk.

Siden feltarbeidet er gjort i løpet av to perioder er også omstendighetene rundt feltarbeidene noe jeg velger å skrive om. Dette fordi det viser noe av de utfordringene studentene selv har ved SQU for å få gjennomslag for sine ideer, hvilket terreng de beveger seg i og at enkelte krefter er skeptiske til omverden.

Da jeg bestemte meg for å legge feltarbeidet til Oman, begynte jeg å finne ut hvilke forbindelser Norge har til landet og hvilke norske forskere som har skrevet om det. Forbindelsene er få, nærmeste omanske ambassade er i Tyskland. Forbindelsene vi har er hovedsakelig gjennom olje, en del nordmenn arbeider i oljebransjen, gjennom Statoil, Shell eller PDO (Petroleum Development of Oman). Det finnes et norsk konsulat i Muskat administrert av omanere.

En av få norske forskere som har skrevet om Oman er Anne K. Bang ved Universitetet i Bergen. Jeg kontaktet Anne K. Bang og hun satte meg i kontakt med sin tidligere veileder ved SQU. Etter en stund fikk jeg vite at det var mulighet for å gjøre feltarbeid på SQU, men en del ting måtte ordnes først, slik som visum og forskningstillatelse. Dette viste seg å ta lang tid og i mellomtiden dukket det opp Muhammedkarikaturer som effektivt satte en stopper for søknaden. En e-post fra SQU fortalte meg at the Academic Authorities hadde vedtatt at å ha meg der ville spre frykt og irritasjon i det muslimske samfunnet og at situasjonen tatt i betraktning, var det ikke passende å komme til SQU. Etter korrespondanse med forsikring om at jeg ikke var ute etter å stille kontroversielle spørsmål, ble det stille. Jeg begynte å se meg om etter et alternativ, da det plutselig kom brev fra SQU at de ville ordne det via dekanen på det historiske fakultetet og gå utenom the Academic Authorities. Så jeg sendte en ny søknad og etter en tid ringte de og så det var gått i orden.

Etter den lange ventetiden var det et hyggelig tiltak at SQU stilte privatsjåfør og bil de tre første dagene i Muskat. Foruten sightseeing i hovedstaden, ble disse dagene brukt til å fylle ut papirer, vise passene våre til ulike kontorer, avgi fingermerker og besøke politistasjonen. Alt ordnet av en ansatt fra SQU og med utsøkt høflighet, kaffe og dadler.

Da dette var gjort hadde min mann, datteren vår på ti måneder og meg selv plutselig fått ”Residentcards of the Sultante of Oman” for et år. Anne K. Bangs tidligere veileder Dr. Ibrahim Soghayrun hadde sagt seg villig til å være min veileder ved SQU. Han er opprinnelig fra Khartoum i Sudan. I dag er han ansatt som professor i historie ved Department of History. Da jeg møtte ham første gangen viste han meg et forstørrelsesglass på pulten. Under det første oppholdet stilte jeg spørsmålene deretter og forsøkte å være varsom. Å utføre feltarbeid ved SQU var uten tvil en meget hyggelig opplevelse. Jeg ble godt mottatt av Dr. Soghayruns kollegaer og studentene var vennlige og hjelpsomme. Allikevel opplevde jeg en begrenset

frihet, jeg ble ikke integrert inn i miljøet slik jeg ble under det andre oppholdet. Det takket være et tilfeldig møte med Head of Department of History under det andre oppholdet.

Jeg kontaktet Dr. Soghayrun igjen da jeg bestemte meg for å reise til Oman igjen vinteren 2011. Han forsikret meg om jeg var velkommen og ville hjelpe meg. I ukene før vi dro hørte jeg ingenting fra ham, verken på e-post eller telefon. Da jeg kom til Muskat tok han ikke telefonen. Så jeg dro til SQU uten en avtale og håpte jeg ikke ville bli stoppet i porten. Vel inne på Departement of History, er ikke Soghayrun der. En kollega forteller meg at han dro til Khartoum for to dager siden, fordi broren hans døde.

Tilfeldigvis står jeg utenfor en åpen dør og jeg blir invitert inn. Mannen heter Dr. Mohammed Saad al-Muqadam, professor i historie. Jeg forklarer situasjonen, viser presentasjon av meg selv, og etter beskrivelsen av prosjektet mitt sier han seg villig til å hjelpe meg. ”For å slippe å gå igjennom Public Relation slik man egentlig skal, fordi de vil bruke lang tid på å se på spørsmålene dine og muligens finne temaet sensitivt i disse dager, er det bedre å møte studenter over en kopp kaffe i en uformell situasjon.” Det andre feltarbeidet bestod derfor av noen formelle intervjuer, men siden jeg var med Dr. Muqadam på blant annet forelesning, konferanse, tre retters lunsj hver dag og mye kaffe, fikk jeg muligheten til spontane samtaler med studentene. Da jeg kom tilbake til hotellet etter første dagen på SQU leser jeg i den nyinnkjøpte etiketteboken om Gulfen i kapittelet ”Time and Timing- the biggest frustrations?”, følgende:

Gulf Arabs mean no offence when meetings fail to take place. Many may not see a special need to inform visitors ahead of time in their hotels that a meeting must be cancelled. ... The best expatriates will seek to make themselves party to such networks and will therefore never be surprised to hear the words on arrival for a meeting : “Oh, didn`t you know?-he`s in Morocco; he went last night with his father.

Many (certainly not all) Gulf Arabs do their best to keep to time when in company with westerners, even though they may never comprehend what they probably regard as cold western fascination with what for them is the minor priority of timekeeping (Williams 2010: 125,129)

I ettertid har jeg skjønt at denne opplevelsen har gitt meg en verdifull innsikt i hvordan gulfbusiness *egentlig* fungerer. Det har også gitt innsikt i noe jeg opplevde ved et par andre anledninger. Selv om den du har en avtale med ikke er der, tar det ikke lang tid før noen dukker opp for å bistå med hjelp.

Når det gjelder forholdet til tid opplevde jeg studentene var påpasselig med å være presise. Muna, en av dem, tok bussen en halvtime før hun egentlig trengte da hun skulle møte meg, fordi hun ikke ville bli sen.

Å skrive om den nye generasjonen og utdanning gjorde at SQU var det åpenbare stedet å være. Under det første oppholdet hadde jeg en selvpålagt sensur, mens andre gangen følte jeg meg friere til å stille spørsmål, mye på grunn av min veileder Dr. Muqadams åpenhet og hendelsene i Midtøsten og Nord-Afrika. Jeg har valgt å utelate kategorisering mellom studenter fra innlandet, Muscat og ved kysten, dette fordi jeg har måttet benytte de studentene jeg fikk tilgang til. Allikevel har utvalget blitt variert, med intervjuer av beduiner fra tradisjonelle landsbyer til studenter oppvokst i by.

Første gang jeg kom til landet var det første jeg la merke til at det befant seg i en slags transformasjon mellom det moderne og det tradisjonelle. Et land som tydelig ville videre, men i hvilket tempo? Da jeg kom tilbake andre gangen var det første som møtte meg i hotellresepsjonen den første morgenen, en bunke med det tidligere nevnte magasinet ”Y Magazine. The Pulse of the New Generation”. Noe slikt var det ikke i 2006 og det er tydelig at den nye generasjonen kommer mer frem i samfunnet.

Å forstå den nye generasjonen er en kompleks oppgave. Men feltarbeid ved landets høyeste utdanningsinstitusjon der studentene får komme til orde er meg bekjent ikke gjort før. Derfor er det de sier meningsbærende og gir en forståelse av hva utdanning gjør med dem og hvor de ønsker seg videre. Studentene ved SQU utgjør en gruppe av den nye generasjonen i Oman, det er de som skal ansettes i arbeidslivet og utvikle det intellektuelle livet.

Min rolle som utenforstående og vestlig, gjør at det kan være vanskelig å forstå hvordan det er å leve med restriksjonene og tradisjonene de unge lever med. Allikevel følte jeg meg akseptert begge gangene og har gradvis fått kjennskap til denne delen av den nye generasjonen.

Forskjellen fra første oppholdet er at det nå er mulig å holde kontakten med noen av dem via Facebook. Første gangen ble all kontakt avsluttet da jeg dro hjem. Facebook gjør at jeg kan holde kontakten lettere, se hva de holder på med i det daglige, hvilke saker de er opptatt av, og deres kommentarer om Den arabiske våren.

Jeg har prøvd å reflektere over svarene deres, enten i samarbeid med studentene selv eller på egenhånd. Jeg har prøvd å få med meg flest mulig opplevelser og hendelser som kan gi bakgrunn til problemstillingen, hvor sultanatet er på vei og fenomenet den yngre generasjonen.

3 Høyere utdanning og endring

I dette kapittelet undersøker jeg Omans nye generasjonen i forhold til spørsmålet om utdanning og endring. Hvorfor tar de yngre høyere utdanning? Hva forventer de og hvilke verdier vil de oppnå? Jeg ønsker videre å se på hva den yngre generasjonen ønsker med livene sine og om deres verdier og ønsker kan være et uttrykk for nye tendenser i samfunnet. Svarene deres gir også et innblikk i hvilke verdier deres barn vil bli oppdratt etter. Til slutt ser jeg på om det er sosial misnøye knyttet opp mot denne endringsprosessen, og prøver å belyse spørsmålet om kulturell sensitivitet blant de unge.

Under feltarbeidet til dette kapittelet var kvinners rolle et aspekt som kom tydelig frem. Under samtaler med kvinnene, men også med mennene ble det understreket kvinners betydning i dagens Oman. Samtlige av de kvinnelige studentene var svært klare på hvorfor de hadde begynt å studere og hvor de skal videre. I følge Riphenburgs bok "Oman: Political Development in a Changing World", er det essensielt å øke kunnskapen på hva kvinner gjør og hvorfor for å forstå kvinners rolle og bidrag i utviklingsprosessen. Dette fordi kvinner har en viktig rolle i utviklingsprosessen som får mer og mer oppmerksomhet. Denne utviklingsprosessen fører blant annet til omfattende forandringer mellom kjønn i Midtøsten (Riphenburg1998:152). De kvinnelige studentene ved SQU er en del av denne databasen når de forteller hvorfor de har valgt å ta utdanning. De er også en del av den endringen som pågår mellom kjønn på Den arabiske halvøy og den utviklingsprosessen Sultanen selv har satt i gang.

Rentierstatene på Den arabiske halvøy har satset stort på å gi gratis utdanningstilbud til sine innbyggere. Det er en effekt av det politiske aspektet ved oljeinntektene. Innbyggerne får dekket utdanning, helsetilbud, ofte bokostnader og ulike tjenester. I tillegg til fraværet av skatt har styrene sikret seg lojalitet og sosial stabilitet. Dette er ikke uproblematisk siden antallet utdannede bare øker. I følge Gause III, G.F. i boken "Oil Monarchies" har utdanning en politisk effekt som er et tveegget sverd for regimene:

The political effects of the increasing availability of higher education, and of education generally, are mixed for the regimes. Just as the local universities are turning out educated citizens who can replace expatriate officials in both the private and public sector they are also producing an expanded, generally more literate and politically aware elite which the regimes have to deal (Gause III 1994:64).

Regimene har lagt til rette for å få en utdannet befolkning, men må forberede seg på å håndtere en høyt utdannet befolkning med ønsker i retning av mer samfunnsdeltakelse og forumer for dialog og diskusjoner.

Alle gulfmonarkiene har opprettet nasjonale universiteter. De fleste utgifter er dekket, på SQU er kost og losji betalt, flyreiser hjem blir sponset av staten samt lommepenger. Studentene her har få økonomiske bekymringer under studietiden og kan bruke tiden til studier og andre lystbetonte ting. De materielle behovene er dekket og studentene er ikke avhengig av deltidsarbeid for å kunne studere. I 1986 kunne SQU ta i mot maksimum 4000 studenter, i dag har det kapasitet til 15,0000 studenter. I 2007-8 var det registrert 14,722 studenter, halvparten var kvinnelige studenter (Valeri 2009:85).

Utdanning på Den arabiske halvøy er en nøkkel til å forstå omverdenen og sette seg i kontakt med en globaliserende verden. Det er en mulighet til å entre andre arenaer enn det tradisjonen har tillatt. Patriarkatet og islam er sider som blir påvirket når den yngre generasjonen gjør det annerledes enn sine foreldre. Det vil de påfølgende kapitlene handle om. Utdanning er en kilde til forandring for enkeltmennesket, til å forlate det bestående og søke nye retninger. I Peter C.Dodds artikkel Family Honor and the Forces of Change in Arab Society nevner han utdanning som en tredje kilde til forandring i arabiske land. Utdanning kan i følge Dodd opptre selvstendig, uavhengig av de to andre kildene, urbanisering og politisk revolusjon.

The impact of education may be assessed by considering the facts of school enrolment, by estimating the effect of school enrolment, by estimating the effect of school experience upon attitudes, values and behaviour, and by studying the relationship between education and employment (Dodd 1973:52).

Ut fra et slikt perspektiv ser jeg på omanske studenters holdninger til utdanning, hva de ønsker fra den, hvilke verdier de søker. Yamani legger også vekt på utdanning bak forandringer og fant ut at i Saudi Arabia er det i tillegg til reiser, massemedia, internett og globalisering, en faktor som bidrar til underliggende endringsprosesser.

Family and education represents two often conflicting sources of socialization in a rapidly changing society. Education has been one of the major vehicles for the transmission of external values and is bound to have an uneasy relationship with existing social and familial standards. A society that attempts to tame globalization

and to control change through the variety of choice provided in education is risking conflict with existing traditional institutions. (Yamani 2000:49)

Udanning fører med seg eksterne verdier slik Yamani referer til, disse har igjen påvirkning på den prosessen de unge er i. Som vi skal se legger den nye generasjonen vekt på nye verdier når de forteller hvorfor de velger å studere.

3.1 Hvorfor ta høyere utdanning?

Det var relevant å stille dette spørsmålet siden det den nye generasjonen ønsker å oppnå med utdannelsen sin kan være uttrykk for nye tendenser i samfunnet. Jeg stilte dette spørsmålet for å få en refleksjon rundt hvorfor de har tatt fatt på den prosessen høyere utdanning er. Går vi tilbake til Riphenburgs oppfordring til å øke kunnskapen på hva kvinner gjør og hvorfor for å forstå kvinners rolle og bidrag i utviklingsprosessen, er svarene fra de kvinnelige og mannlige studentene et innblikk i denne prosessen og hvor de ønsker seg hen.

Med en verden som nærmer seg med teknologi, sosiale medier, og besøkende til sultanatet er det et behov for å forstå det nye. Det er vanskelig å stenge ute alle impulsene og det blir et behov for å forstå mer av verden, sitt eget samfunn og kultur. Hanan og Nawal, begge 21 år, tar en bachelorgrad i historie og fra al-Batina kysten, Hanan fra Swaqe og Nawal fra Sohar. For dem er søken etter kunnskap en grunn til at de er på SQU. ”Vi begynte å studere for å få mer informasjon om verden, særlig den vestlige fordi den er så forskjellig fra vår. Ved å studere får vi ta mer del i verden og ikke bare være en del av en familie.” Kunnskap har blitt en verdi folk søker” forteller Dr.Soghayrun:

I de siste tre årene har vi merket en forandring her ved SQU. Forandringen er at nå kommer studenter fra alle regionene, før var det de nærmeste som var representert. Dette er mye takket være sultanens strategi med å oppfordre folk til å utdanne seg. Vi som forelesere oppfatter studenter fra landsbygda som svært ivrige, de tar studiene seriøst og bruker tiden til å lese og lære.

Foreldregenerasjonen hadde ikke denne muligheten, de hadde heller ikke dekket de materielle behovene. Denne generasjonen hadde nok med å høyne levestandarden og frigjøre seg fra restene etter Sultan Taimurs regime. Da Sultan Qaboos overtok, dreide det seg om å få etablert utdanningsinstitusjoner. Da den yngre generasjonen skulle velge utdanning, var

allerede institusjonene etablerte. Kunnskap, det å bidra i samfunnet med sin egen kompetanse, står nå høyt som verdi.

En annen grunn til at de velger å studere begrunnet de med religionen. At det autentiske i islam oppfordrer til å søke ny viten og nye mål med sitt eget liv. Kjernen i islam oppfordrer til å studere. Både Hanan og Nawal refererte til hadithen ”Søk kunnskap om det så er fra Kina”. De reflekterte rundt at islam og spesielt denne hadithen hadde vært en motivasjon til at de valgte universitetet. ”Islam er ikke i mot kunnskap og utvikling slik Vesten fremstiller det. Går du til hjertet av islam oppfordrer religionen til kunnskap,” mente Mona, 21år, og bachelorstudent i historie.

Det var viktig for studentene å få uttrykke deres oppfatning av at islam er en misforstått religion i Vesten. De har et behov for å vise at islam kan opptre i en annen form enn den de mener vestlige media viser, at religionen får dem til å søke kunnskap. Den yngre generasjonen lever i et voksende informasjonssamfunn og blir nødt til å finne måter å møte det på, kunnskap er denne veien for dem.

En del av det å velge høyere utdanning innebærer å forflytte og endre seg fra gamle mønstre og strukturer. Det betyr for mange å flytte fra familien og forlate det kjente og tradisjonelle, for å bli friere og selvstendig. En utdanning fører også med seg målet om å bli uavhengig. Historiestudenten Mona satte selvstendighet høyest når hun valgte å studere. En selvstendighet som kan føre til en frigjørelse fra sin familie, der hun kan utvikle seg selv for å få uavhengighet. ”Ønsket om å være uavhengig er stort, derfor er jeg her. Jeg vil stå opp for meg selv og klare meg uten familien hele tiden,” sier Mona.

Også de mannlige studentene var opptatt av å bli mer uavhengig, selv om de ikke la like stor vekt på det som de kvinnelige. Ashraf al-Mawmarri, 22 år, fra Shinas, bachelorstudent i turisme, ønsket med utdannelsen sin å bli uavhengig fra familien, slik at han kan kjøpe hus i Muskat og bo der med sin fremtidige familie. Å bosette seg i Muskat vil føre til at han blir friere ved å ikke ha familien rundt seg. Ashraf: ”Jeg vil bli i stand til å ta egne og gode valg. Velge ut fra meg selv og ikke fra familien”.

Det er verdt å merke seg at kvinnene la stor vekt på uavhengighet som årsak. En uavhengighet både økonomisk og sosialt for å gå ut i samfunnet som en likeverdig borger på

arbeidsmarkedet. Safiya al-Azri, 21 år, bachelorstudent i historie, sier: ”Jeg studerer fordi jeg ønsker meg et arbeid der jeg kan tjene egne penger og bli uavhengig. Det er viktig for meg å forstå livet både i og utenfor Oman, det å ta en utdanning gir meg ny verdifull kunnskap familien ikke kan gi meg.”

Uavhengighet er en grunn til at disse kvinnene velger utdanning. De ønsker mer frihet og selvstendighet. I motsetning til sine mødre velger de familie senere i livet. ”Jeg valgte universitetet i stedet for å starte familie med en gang. Det vil være vanskelig å starte på en utdanning når du har stiftet familie. For meg var utdannelsen viktigst,” sier Mona.

For at de skal bli friere er de avhengig av at arbeidsmarkedet har plass til dem. Det å kunne bidra på arbeidsmarkedet er en årsak til at studentene velger høyere utdanning. I 2000 var kvinners arbeidslivsdeltakelse i Oman 23,4 %, og i 2008 26,1 (UNdata). Det er en jevn økning av antall kvinner i arbeidslivet. Zainab al-Shaqsi, 21 år, bachelorstudent i historie, forteller: ”Når jeg er ferdig kan jeg bidra på arbeidsmarkedet som en likeverdig borger, det er en av grunnene til at jeg studerer. Jeg ønsker å gå rett ut i arbeid etter endt utdanning, for å være likestilt med menn i arbeidslivet.” I dagens Oman søker kvinner fra ulike samfunnslag arbeid utenfor hjemmet, både deltid og fulltid gjerne kombinert med familie og barn. Dermed blir det nye steder hvor forholdet mellom kjønnene påvirkes og utvikles. Om denne endringen er det i følge Sharabis bok ”Neopatriarchy”:

Change will only come by changing the *relation* between male and female in society, in social practice- a long- term process involving “new modes of upbringing”, based on complete equality between all stages of life, from birth to death, an equality between men and women in all the stages of life, from birth to death, an equality on rights and duties inside the home and outside it and in the education of children (Sharabi 1988:34)

Det faktum at kvinner entrer arbeidsmarkedet etter endt utdanning gjør at det blir endringer på arbeidsstedene. Menn må slippe kvinner til og de konkurrerer om de samme jobbene.

I følge Fargues P. er dette indikatorer på at kvinner har en akseptert plass utenfor hjemmet:

In other words, both girls` enrolment at school and womens`s work in cities are indicators that females have a recognized place outside the world of kin. They also suggested an openness of men to non-patriarchal values: openness of the father in the former case, openness of the husband in the latter. They both contribute to the increased autonomy of women and act in synergy to modify their status within the

family, in particular by providing alternatives to the roles of wife and mother assigned by the patriarchal order (Fargues 1995:184-185).

Dette er i samsvar med noe av det unge sier de bestreber seg å bli; likeverdige borgere, og det å få ansvar og bidra i landets utvikling. For Mona, Zainab, Hanan og Nawal er utdannelsen det første steget på vei bort fra hjemmet og kanskje kunne få en annen rolle enn å bli kone og mor. Når de senere i livet stifter familie har de andre sider ved sin identitet enn å bare være familiens omsorgsperson. Har de muligheten til å bidra på arbeidsmarkedet får de den selvbestemmelsen Fargues referer til. Et premiss for å bli uavhengig er å få arbeid etter endt utdanning. Et arbeid der de kan bruke sin kompetanse. Høyere utdanning kombinert med arbeidsløsheten blant ungdom er en av utfordringene til sultanatet. Det er ikke bare ønske om få et arbeid, men at det åpnes opp for nye arbeidsplasser enn i det statlige. Det er også en av grunnene til demonstrasjonene da Den arabiske våren startet, det vil jeg komme tilbake til i siste kapittel.

3.2 Changed Identities?

I Yamani's monografi *Changed Identities* skriver hun om mødre generasjonen: "The"mother", although educated at one of the new schools for women, nonetheless maintained the traditional role of a woman of her generation by rearing children" (Yamani 2000:8). I Oman var mødrene til dagens nye generasjon i samme situasjon, de tok seg av barna og hjemmet. I likhet med Saudi Arabia bidro oljepenger til hjemlig komfort med nanny, moderne medisin og helsetjenester og store hus. For barna deres er tiden før oljen og beduinlivet noe de bare har hørt om. Med de nye velferdstilbudene ble barna oppfordret til å søke skoler og universiteter. Kvinnens muligheter ble utvidet. Mona fortsikret meg om at omanske kvinner kan gjøre alt. De er ambassadører, leger, advokater og ministre. Hun ser lyst på fremtiden og bekymrer seg ikke for arbeidsløshet eller å bli hensatt til hjemmet slik mødre generasjonen ble." Vi er mye mer ambisiøse enn våre mødre. Vi vil utvikle oss og bli en del av samfunnet. Det hadde ikke mødrene våre mulighet til. De var hjemme med barn, deres identitet var å være kone og mor. Jeg kommer til å oppmuntre barna mine til å utdanne seg, før de stifter familie." For denne generasjonen var det få muligheter til å gjøre noe annet enn å være hjemmeværende, det var din identitet.

Under Sultan Taimur var det ingen kultur for utarbeidende kvinner eller mulighet for skolegang. Med Qaboos kom oppfordringen til å få kvinner ut av hjemmet og inn på andre

arenaer. Dette har ført til at nå konkurrerer kvinner med menn om gode resultater på skole og universitet og om de gode jobbene. Dr.Soghayrun forteller om hvordan det forandrer seg:

Et annet fenomen det er verdt å merke seg er kvinnelige studenter. De har fått en ny arena. De bruker sin nye mulighet til å studere mye. De er dyktige og konkurrerer med mennene. Universitetet har blitt et sted der kvinner kan konkurrere med menn, og de liker det. Menn er nødt til å forholde seg til kvinner på en ny måte nå. Kvinner har blitt konkurrenter. Den nye generasjonens kvinnelige studenter er sterke og med mye pågangsmot.

Utdanning åpner opp for forandringer ved kvinners identitet. Den hjelper dem til å få en bedre selvfølelse og at de kan være mer likestilte med menn. I følge Riphenburgh er: "Education appears to be a more important variable than employment in changing the position and self-perception of women" (Riphenburg 1998:167). For Zainab & Mona er dette tilfelle: "Etter at vi begynte ved SQU har vi blitt sterkere, det har tilført en ny dimensjon i livene våre". Det å gi dem mulighet til utdanning tilfører en ny side ved kvinneidentiteten mødrene deres ikke hadde. De blir mer bevisste på hva de ønsker, de tilegner seg ny kunnskap, de lærer å ta ordet i forsamlinger. De lærer også å ta mer ansvar for å forme livet sitt dit de ønsker.

Menn blir dermed nødt til å forholde seg på annen måte til kvinner enn det de har gjort før, de må konkurrere med dem og slippe dem frem i samfunnet. Om kvinner som konkurrenter har Sultanen uttalt:

There is nothing in islam that prevents a society from living in its day within a framework of tradition. Even in the time of Prophet, women took their rightful place in society. There should be no discrimination against working women. They should have the same job titles, salaries, and benefits. The problem now is that more and more ladies want jobs. So men are feeling the heat. They`re competing with us! I say, why not? (Miller 1997:17-18)

Slik Riphenburg (1998) referer til har utdanning en effekt på kvinners selvrespekt.

Kvinner seiler opp som konkurrenter og de er ikke bare satt til å ta seg av barn og hjem. Utdanningen gjør dem mer kompetente og kunnskapen gir dem et redskap til å utfordre det bestående. "Noe av det bedre ved å studere, er at vi blir sterkere. Jeg tar også mine egne avgjørelser nå. Det viktigste jeg har opparbeidet meg er selvrespekt som et eget individ. Får jeg en datter vil jeg lære henne å ha selvrespekt," sier Zainab.

Dr. Soghayrun forteller at det at jenter nå velger utdanning og arbeid i begynnelsen av livet, fører til en forandring ved kvinners identitet. "The Grandmother Institution" i Oman der bestemoren i familien passet barnebarn, er en institusjon på hell i mange familier, spesielt i

byene. Kvinner velger nå å arbeide slik at pass av barn ikke kan baseres på bestemor i familien. I likhet med den nye generasjonen i Saudi Arabia er det "*Changed Identities*" i Oman. Den tradisjonelle identiteten utfordres når kvinner og menn tar utdanning. Det er særlig kvinnene som utfordrer tradisjonen. Om Saudi Arabia sier Yamani: "In any case, employment outside the home, albeit in a gender –segregated environment, means women altering set patterns and routines and unsettling traditional identities" (Yamani 2000:93). I Saudi Arabia er det fortsatt kjønnssegregert på arbeidsplasser og studiesteder, men til tross for det forandrer kvinners deltagelse i samfunnslivet de tradisjonelle strukturene. I Oman vil trolig endringen være tydeligere tatt i betraktning at kvinner og menn arbeider og studerer side om side.

Familiens påvirkning og betydning spiller en rolle når utdanning skal velges. Svarene hittil fra studentene er uavhengighet, selvstendighet fra familien og å bidra på arbeidsmarkedet. Den sterke institusjonen familien er, har betydning.

What factors are important in motivating girls to pursue an education? Specific data for Oman are not available; but women in developing countries often mention family support as influential in their desire to get an education. Many indicate that one or more parents influenced them. In general, women perceived that their fathers exerted a predominant influence, whether supportive or not, on their education (Rippenburg 1998:169).

Zainab, Safiya og Mona forteller at familiens støtte har vært med på å oppmuntre dem til å ta utdanning. Det samme forteller Hanan og Nawal. "Moren min hadde ikke denne muligheten og har oppmuntret meg til å gripe sjansen. I voksen alder har hun selv begynt på skole," sier Zainab. Mona har samme erfaring: "Min far har hele tiden oppmuntret oss døtrene til å skaffe oss en utdanning så vi kan bli selvstendige. For ham har det vært viktig at vi kan stå på egne ben, å være uavhengig av en mann".

Ingen av guttene jeg snakket med nevnte familien som årsak til at de hadde valgt høyere utdanning, men samtlige av kvinnene oppga det som grunn. De faktorene Rippenburg nevner er familien, men data fra Oman ikke er tilgjengelig. Det disse jentene forteller er et bidrag til manglende data fra Oman. I familiens oppmuntring til å ta utdanning er det gjerne et ønske om sosial status og økonomiske fordeler. En universitetsutdannet datter er et stort fortrinn for familien."Det gir familien sosial status å ha en datter som er universitetsutdannet. I tillegg kan hun også bidra økonomisk når hun begynner å arbeide," sier Dr. Soghayrun. Før var det status

å ha en datter som var godt gift og fikk mange barn, men nå endrer det seg med kvinners utdanningsmuligheter.

3.3 I hvilken grad er det sosial misnøye?

Selv om den nye generasjonen opplever restriksjoner i forbindelse med hva de kan utdanne seg til (faget statsvitenskap finnes for eksempel ikke ved SQU), er dette en generasjon mer bevisste på hva de vil og hvilken rolle de kan ha i samfunnet. De går i en retning av mer frihet og løsrivelse fra gamle mønstre og tradisjoner.

Uavhengighet og selvstendighet er målene til den nye generasjonen. Et relatert spørsmål er om sosial misnøye er knyttet opp mot disse målene, misnøye med de eksisterende tradisjonene og restriksjonene de er omgitt av. Dette kan gjøre det vanskelig å leve vanlige ungdomsliv, med impulser utenfra og påvirkning fra andre. I et land der kritikk rettet mot landets hersker er forbudt, og ytringer i retning av det som vil uroe landets stabilitet, er det vanskelig å finne noen som vil snakke høyt. Allikevel er det noen observasjoner fra mine feltarbeid som tyder på en underliggende misnøye.

Med en av omanerne jeg ble kjent med, kom vi inn på temaet misnøye i sultanatet:

Det er selvfølgelig misnøye her også, selv om det ikke snakkes om høyt, i hvert fall ikke offentlig. Det er misnøye med regimet, spesielt sultanens pengeforbruk. Hans forbruk innebærer mange palasser. De unge har nok et behov for å si mer i fra i samfunnet enn det vi har. Vi hadde ingenting, med Qaboos fikk vi velstand. Det var viktig for oss.

Selv har denne informanten vært en sterk pådriver for at barna hans skulle skaffe seg høyere utdanning. De ble sendt til Storbritannia og USA for å utdanne seg, de to sønnene er leger og datteren psykolog.

Minstelønnen i Oman har vært på 150 Omanske Rialer (2241,00 NOK). Noen familier er avhengige av barnas inntekt for å klare å forsørge familien. Dermed er det ikke alle som får studere. En dag sier Amjad Alwarhani, 25 år opprinnelig fra Syria, at jeg bør møte to unge kvinner som arbeider i en mobiltelefonbutikk ved siden av den libanesiske restauranten han arbeider i.” Jeg synes du skal møte dem, ikke alle har det like bra og får oppfylt ønskene og målene med livet sitt, slik de studentene du møter ved SQU gjør,” sier Amjad.

I butikken møter jeg de to kvinnene som er søstere. De ser ganske nedstemte ut. Den ene forteller at hun begynte på lærerutdannelsen, men måtte slutte fordi familien trengte økonomisk hjelp. Den andre søsteren rakk aldri å begynne. De kommer fra Ruwi, en del av Muskat med høy andel indisk befolkning. Jeg forteller at jeg snakker med studenter ved SQU, de ser lei seg ut. ” Det er vanskelig å leve ut noen drømmer når minstelønnen i Oman er så lav, vi er nødt til å hjelpe familien vår. Våre egne ambisjoner må vente.” Den lave minstelønnen var en del av det demonstrasjonene gikk mot vinteren 2011. Sultanen var raskt ute med å høyne beløpet.

Dette er observasjoner jeg opplevde av sosial misnøye. Det er et sensitiv tema og i 2006 var det ingen som snakket høyt om det, men i 2011 kom misnøyen mer til syne, trolig som følge av Den arabiske våren. Den arabiske våren åpnet opp for at den nye generasjonen kunne si i fra. Valeri sier den nye generasjonen er utålmodig med tempoet for forandringer: ”As a consequence, the tacit pact that the ruler and these families contracted at the beginning of the former`s rule is more difficult to accept for a new generation who are more educated and well aware of the challenges they will have to face” (Valeri 2009:258).

Videre sier han om den nye generasjonen:

For instance, it is common to hear young people deplore a vulgar language the “society of males” (or “rabble”, *ju ir*) to which they are condemned until their marriage. On Thursdays evening feelings of boredom and uncertainty about the future, which anaesthetise the Muscat youth, are perceived most obviously. Set aside for male outings, the night starts at 20.30-21.00, after the last prayers, in one of the small open-air restaurants serving sandwiches, salads, fresh fruit juice and shisa. ....Other groups prefer to spend the night going round Muscat`s “in” places, preferably in coupe` cars, or surfing on the Internet between various chatting on-line websites, a means of communication which is taking over from GSM for the purpose of meeting young women.” (Valeri 2009:258)

Shatti al-Qurum der jeg bodde under begge feltarbeidene er et slikt “in” sted. Forskjellen fra det første oppholdet og til det andre, var at det var dukket opp flere kaffebarer og antallet raske biler hadde økt. Sent på kvelden drønnet lyden av raske biler. Hovedsakelig er det unge menn som kjører fort, men også en del kvinner står ikke tilbake for å øke hastigheten. Og det er heller ikke bare menn som besøker kaffebarene, men også små grupper av kvinner, ofte lekkert pyntet. En tanke som slår en, er hva om alle disse ungdommelige kreftene blir sluppet løs - hvis den yngre mer dynamiske og mer forandringsorienterte generasjonen fikk

bestemme, hva ville skje? Hva ville de forandre i sin egen kultur og hva ville de beholde?
Hvor sensitive er de i forhold til sin kultur?

3.4 Kulturell sensitivitet og ørkenmanerer

Oman er et land med tradisjon for stammekultur og ørkenliv. Den nye generasjonen er til forskjell fra den forrige vokst opp med velstand og et mer komfortabelt liv enn ørkenlivet. Hva ønsker de å bevare fra sin kultur? På de fire og et halvt årene fra første gang jeg besøkte Oman, har Muskat forandret seg. Den har blitt en mer multikulturell by, trafikken er hardere, kaffebarene øker i antall, flere ungdommer går vestlig kledd og på stranden er det turister i badetøy. Men dette er Muskat, utenfor selve Muskat er det roligere og et annet tempo. Nizwa som ligger i innlandet er fortsatt svært tradisjonelt. Det er ikke mer enn femti år siden den britiske oppdagelsesreisende Wilfred Thesiger ble nektet adgang til byen og truet med å bli drept hvis han kom inn i byen. Mona forteller også at i sin landsby er det fortsatt tradisjonelt, hun sier at jeg aldri kunne ha sittet ovenfor en fra landsbyen. Eller hos beduinene jeg besøkte i Wahiba Sands, de lever i sine tradisjonelle palmehytter med mobiltelefon og Toyota pick up. Beduinene er viktig å få et blick på, siden Oman er opprinnelig et stamme- og ørkensamfunn. I ørkenen var det lite av materiell verdi, men hvilken gjestfrihet du utviste ovenfor dine gjester og fremmede var viktig. Det ga ære og et godt rykte. Dette med høflighet er en stor del av kulturen i Oman, og hvor sensitive er de unge med å ta vare på disse ørkenmanerene?

”Gjestfriheten og høfligheten er fortsatt svært viktig for oss, men den forandrer seg med det livet vi lever. Før da man fikk gjester ble det slaktet et lam med en gang gjesten kom, det kan ikke vi. Men beduinene gjør det fortsatt. Vi er heller ikke så opptatt av stammekulturen. Før var det svært viktig og også avgjørende fra hvilken stamme du kom fra,” sier Muhammed.” Vi ønsker å ta vare på de gamle manerene fra ørken livet, slik som å servere dadler og kaffe til fremmede. Det er en fin skikk vi har i vår kultur, noe vi er stolte av,” sier Mona.

”Dette at vi er sett på som et høflig folk, er nok for en del i Midtøsten lite kjent, for folk vet lite om oss, når jeg reiser til andre land for eksempel Libanon, prøver jeg å vise denne høfligheten, det er også da jeg synes det er fint å kunne bruke dishdasha,” fortsetter Muhammed.

Det er viktig at ikke denne delen av kulturen forsvinner, men også for beduinene kan det være vanskelig å ta vare på det gamle. Jeg møtte en britisk forsker på SQU, Professor Janet Watson. Hun forsker på Mehri språket, som er et utdøende språk sør i Oman. Professor

Watson hadde bodd sammen med en beduinfamilie i seks uker da hun kom til SQU. Under en lunsj kunne hun fortelle meg at mye av den tradisjonelle kunnskapen og terminologien knyttet til kulturen, slik som kamelterminologi og vannterminologi forsvinner. Kamelterminologi er kunnskap om kameler og begreper knyttet til håndteringen av kamelen. Vannterminologi er kunnskap om vann i ørkenen, hvordan finne og bevare vann. Også hvordan man kan følge stjernene når man reiser, forsvinner fordi GPS overtar. Disse gamle kunnskapene behøver man ikke å ta vare på når høyteknologien overtar. Den nye generasjonen beduiner har også et ønske om å ta vare på tradisjoner, og de unge liker å dra ut i ørkenen for å ha bål og fortelle gamle historier og synges. Dette er noe de prøver å ta vare på. Spesielt sier Watson det er en stor forandring i de utdannede beduinenes holdning, de støtter seg mer på teknologien, de er lite villige til å reise til fots eller med kamel. De oppfatter også at Mehri og jibbali (sydarabisk språk) ikke er nok for å kunne utrykke seg, så de velger arabisk i stedet. Når de flytter ut av ørkenen er det vanskelig å holde på det tradisjonelle livet.

I gjennom Dr.Muqadam fikk jeg møte Maryam Affari, 21 år, bachelorstudent i historie. Hun er beduin fra i en landsby utenfor Salalah, ved grensen til Jemen. Hun fortalte meg hvor vanskelig det var for henne å forlate landsbyen sin for å begynne ved SQU:

Jeg og kusinen min var de første kvinnene i landsbyen som tar høyere utdanning, steget var stort og det var en del motstand mot at vi skulle flytte langt for å studere. Muscat for dem er utlandet. Landsbyen tillater ikke at jenter reiser alene, men vi dro. Det var det jeg ville gjøre. Livet på SQU er annerledes enn i beduinlandsbyen. Her lever vi mer moderne og enklere. Her har vi internet, det finnes ikke i landsbyen ennå. De er skjermet fra disse impulsene. Når det gjelder min kultur så ønsker jeg ikke det kompliserte livet de lever, med mange tradisjonelle restriksjoner. Etter å ha begynt på SQU vil det bli vanskelig å gå tilbake til de strenge reglene. Jeg ønsker allikevel å flytte tilbake til landsbyen å bidra som lærer. Jeg vil gjerne beholde det sosiale livet, det å gå på besøk for å drikke kaffe og å ta vare på hverandre.

For Maryam var det å flytte fra sin svært tradisjonelle landsby til SQU, en stor reise. Hun forlot det bestående for å starte på noe som vil gjøre henne mer selvstendig fra landsbylivet. Den nye generasjonen er bevisste på sin egen kultur og tradisjon, det er ikke noe de vil forlate, men de vil gjerne få velge hva de skal beholde og velge fra det som ikke lar seg forene med livet de lever. De er sensitive på hva kulturen kan gi dem av verdier og holdninger. Når de velger å studere forlater de også det kjente, slik Maryam gjorde.

3.5 Konklusjon

I dette kapitlet har vi sett hvordan utdanning fører til endringer hos den nye generasjonen. Ved å velge høyere utdanning velger de nye verdier som uavhengighet og selvstendighet fra familien. Utdanning blir en drivkraft bak denne prosessen. Denne drivkraften har sultanen selv tatt ansvar for å gi til folket. Prosessen gir også nye aspekter ved egen identitet særlig for kvinner. Kvinner tilegner seg nye roller i samfunnet.

Å være i en endringsprosess kan være frustrerende med restriksjoner rundt seg som ikke tillater bruk av den nye kunnskapen. At det er sosial misnøye kom frem i dette kapitlet, den nye generasjonen er mer bevisste på hva de ønsker, de lever med tradisjonens begrensninger samtidig med at de utdanner seg, reiser, surfer på internett og er på kaffebarer. Allikevel er de sensitive på hva som er bra med sin egen kultur og hva det er verdt å ta vare på. Det er en stolthet over gamle ørkenmanerer, høfligheten og gjestfriheten omanere er kjent for.

Avslutningsvis vil jeg legge til at endringsprosessen høyere utdanning fører til, er en sakte endring. Det tar tid å utvikle uavhengighet, selvstendighet, frigjøring fra familie, bli bevisst sin egen kultur og få ny kunnskap. Den prosessen den nye generasjonen starter på når de begynner å studere, fører til mer bevissthet rundt restriktive tradisjoner.

Omans tidligere sultan, Said bin Taimur sa ved en anledning til sin rådgiver "this is why you lost India, because you educated the people" (MERIP 1975:11). Fra 1932-70 regjerte han landet med et brutalt enevelde. Hans egen sønn ble utdannet i Storbritannia. I 1970 mistet Taimur landet sitt til en sønn som hadde sett verden og fått en utdanning. Til forskjell fra sin far satset Qaboos på utdanning. Er utdanning farlig? Det er farlig hvis det mangler institusjoner som ikke bevarer det bestående, slik som kulturinstitusjoner og et tilbakeholdent regime. Gamle tradisjoner kan da forsvinne.

Utdanning gjør at unge mennesker kommer i en endringsprosess og har noen mål de vil oppnå. Den kunnskapen de får og verdiene de søker gjør også dem i stand til å utfordre patriarkatet. Det vil kapittel 3 handle om

4 Fører høyere utdanning til en brytning med patriarkatet?

Patriarkatet forandrer seg. Du sier hva du ønsker. Det er ikke slik lenger at faren er den totale autoriteten. En liten prosent har det fortsatt på denne tradisjonelle måten. Koranen sier vi damene skal bestemme. Med utdanning er det enkelt å bestemme selv og ta avgjørelser uten familiens involvering (Anonym X).

Anonym X sa ingenting til sin egen familie da hun begynte på mastergraden i historie. Hun bare begynte, målet hadde vært å komme inn. Et mål hun ikke behøvde å involvere familien i. Er den nye generasjonen sanden i maskineriet for patriarkatet?

Dette kapittelet skal se på om høyere utdanning kan utfordre patriarkatet, og om det fører det til en brytning med patriarkalske strukturer. Først vil jeg se på hva Fargues, Dodd og Sharabi sier om sammenhengen mellom utdanning og patriarkatet. Etter dette vil jeg diskutere om Oman kan anses å være et posttradisjonelt samfunn. Til slutt vil jeg se på hva som skjer med familiens betydning, fertilitet, familiedannelse og kjønnsforskjeller når kvinner og menn velger utdanning.

Philippe Fargues artikkel "Changing Hierarchies of Gender and Generation in the Arab World" handler om familiens forandrende rolle og den demografiske overgangen i den arabiske verden. Den økende utdanningstrenden i arabiske land er essensiell i endringsprosesser som utfordrer det tradisjonelle:

The way in which the demographic transition developed in the Arab world (in particular the increasing level of education) has key implication for the traditional order of society: while the patriarchal order may be temporarily reinforced, in the long run the hierarchies that it represents are weakened, as women`s educational levels tend to converge with men`s and younger men to overtake their elders (Fargues 1995:179).

Over tid blir patriarkalske strukturer svekket fordi befolkningen har muligheten til utdanning og ny viten. Oman er et godt eksempel for å se på sammenhengen mellom utdanning og svekkelse av patriarkalske strukturer, på grunn av at utdanning har spilt en vesentlig rolle i landets moderniseringsprosesser. Uavhengighet, frigjørelse fra familien, kunnskap og det å bidra på arbeidsmarkedet var verdier de unge la til grunn for at de valgte utdanning. Disse verdiene når de er utviklet er med på å sette agendaen for hvordan de unge utfordrer patriarkatet.

Ved å tilby utdanning til kvinner legges det til rette for at kvinner kan bruke livet sitt til annet enn den tradisjonelle kvinnerollen, men dette er avhengig av at hun får arbeid etter endt utdanning. Dette utgjør en av utfordringene de arabiske landene står ovenfor, å skaffe arbeid til både kvinner og menn.

Fargues hevder at svekkelsen av kjønnsforskjellene blir erstattet av en ny forskjell, mellom generasjonene.

It is enough to look at the well-balanced sex ratios of the populations that are presently enrolled in school to predict that patriarchal system will soon be confronted by a serious challenge. Along with this reduction of the gender gap, the rapid spread of school among the young people has created another gap, one between generations (Fargues 1995:188).

Inglehart nevnte at det blir et generasjonsskille mellom materialister og postmaterialister. Forandringene er ikke voldsomme og de har utviklet seg over tid. Postmaterialistene har gradvis fått behov for selvrealisering, noe som står i kontrast til materialistenes behov for velferd og sikkerhet.

Mange flytter hjemmefra når de begynner på SQU, dette bidrar til en frigjøring. I følge Inglehart er denne tiden av betydning når de forlater hjemmet :

At this stage youth passes the stage of maximum family influence and is groping toward an intellectual justification of beliefs and behavioural predispositions. It seems significant that today this stage tends to spent in a milieu that minimizes the impact of the larger society (Inglehart 1977:10).

Postmaterialistens erfaring er at det materielle har blitt dekket, de har ikke opplevd ufred eller økonomiske nedgangstider. De har befunnet seg i en forandringsprosess fra de begynte på skolen og fortsetter videre på universitetet. Det påvirker deres verdier og på universitetet finner de andre med samme verdsett (Inglehart 1977:82-83).

På SQU lever et stort antall studenter inne på selve campus, reglene for de som bor i studentbyene er strenge. Etter klokken 21.00 skal alle være inne på campus. Studentene lever relativt beskyttet inne på universitetets område, selv om de kan reise inn til Muskat og andre steder rundt SQU. Inne på campus er de med andre som også søker de samme målene.

Oman befinner seg i ”det klassiske beltet av patriarkatet” (Moghadam 2004:7). Dette beltet inkluderer Nord-Afrika, Sør- og Øst- Asia. Kjernen i disse patriarkalske samfunnene er menns

dominans på de fleste områder, strenge restriksjoner for kvinner og landets leder som patriark. På Den arabiske halvøy er det fortsatt dype patriarkalske strukturer med begrenset livsutfoldelse for både kvinner og menn. Til tross for begrensningene er det en indre dynamikk i landene som lederne av regimene ikke kontrollerer helt og holdent. Ved å gi befolkningen mulighet til utdanning, selv om den er begrenset, er det med på å forhindre stillstand.

På Den arabiske halvøy og i Oman står familien sterkt. May Yamanis undersøkelse viser at familien fortsatt er en del av kjernen til de unges identitet selv om de tar utdanning. Det sosiale livet sentreres rundt familien og familielov er den loven som modifiseres minst i moderne lovgivning.

The family also represents the key arena for the conflict between what are seen as the influences of modernization and certainties of tradition. The parents of the new generation push their children to obtain from education all the advantages that training and qualifications can bring. However, education, whether in Saudi Arabia or abroad, can also bring with it challenging and unsettling views (Yamani 2000: 54-55).

Familien og patriarkatet kommer under gradvis press. Rollen kvinner er tiltenkt, som lydige og selvopprettende husmødre, får motstand fra forventninger om likhet, fremgang på utdanningsfronten og karriereambisjoner.

I Oman består den tradisjonelle omanske familie av mann, kone/er, gifte sønner, ugifte sønner og døtre, samt andre slektninger som enker og fraskilte kvinner. Dette er svært vanlig på landsbygda (Rippenburg 1998:165). De senere årene har det blitt en tendens blant utdannede i byene å etablere kjernefamilier (intervju med Dr.Soghayrun). Denne formen for familie bryter med det gamle stammesamfunnet. Den rollen far har hatt som patriark blir svekket. I Al-Barwanis (2007) artikkel "The Omani Family: Strengths and Challenges", skriver forfatterne om de forandrende rollene til den omanske familien:

The availability of education for all, an improved standard of living, females` access to the job market, access to the mass media, information technology and communication, among other things, have reshaped the construct of the Omani family. With education, the Omani woman is becoming more confident and independent in her opinion about things that affect her life. Accessibility to the job market has given her economic independence that is changing her position from a dependent consumer to an independent co-provider. Education has given the Omani woman spending power and therefore exposure to the material world. Driving licenses, mobile telephones,

shopping malls and wider mobility have all contributed to breaking the walls of tradition and exposing the woman to the external arena that was traditionally men's domain (Al-Barwani 2007:135-136).

I Oman utfordres de patriarkalske strukturene ved at både kvinner og menn velger å gjøre noe med livene sine. Ayman bemerket om familien sin at ” de lever annerledes enn meg, på mange måter lever jeg et mer moderne og et liv med forandringer”. Familiene utgjør fortsatt en betydelig del av livet hans, men han går i en annen retning enn sine foreldre. SQU-studentene var svært klare på at familien er viktig, men at de ønsker å leve et liv ut fra deres personlige valg. Når de får lov til å foreta disse valgene skjer det forandringer og patriarkatet blir en utsatt struktur når kvinner og menn utdanner seg. Patriarkalske restriksjoner har en utfordring i kvinner som Mona når hun hevder at ”omanske kvinner kan gjøre alt”. Med dette mente hun at de har mulighet til å planlegge sitt familieliv, være uavhengig, ta utdanning og få den karrieren de ønsker. Det er ulike former for patriarkalske samfunn i ”det klassiske beltet”. Mona bor i et land der det åpnes sakte opp for forandringer, hele tiden med varsomhet ovenfor tradisjoner og kultur.

Oman fremstår ofte moderne. I en bok du finner i Muskats få bokhandlere er tittelen: Oman. Ancient Civilisation: Modern Nation. Boken presenterer Oman som et land som ikke har gått på kompromiss med tradisjoner og verdier. Boken åpnes med å understreke at ”Oman is a nation in transition” (McBrierty 2004:1). Ved første møte kan du få en følelse av at landet, spesielt Muskat, er nesten som å være hjemme. Det er rent og pent, en nydelig arkitektur og blomsterbed overalt takket være en sultan med estetisk sans. Nye og brede motorveier med store og raske 4W trekkere, velfylte butikker og ingen maser på deg, men er i stedet høflige og diskré. Etter en tid er det ikke som å være hjemme, noe er fortsatt dypt til stede til tross for de moderne kjøpesentrene og kaffebarene. Det patriarkalske er fortsatt til stede. Et raskt blikk i en hver butikk, alle offentlige steder og institusjoner, åpenbarer en kultdyrking av sultanen.

4.1 Oman som et posttradisjonelt samfunn

Oman fremstår moderne og tradisjonell på samme tid i en sakte transformasjon fra konservative patriarkalske strukturer til en mer moderne levemåte. De ytre kjennetegnene ved modernitet vises med ny teknologi, infrastruktur, helsevesen og utdanning. Det materialistiske er godt dekket i Oman og de andre gulfstatene. Til tross for dette er det fortsatt konservative strukturer med begrensninger for kvinner og menn.

Qaboos har fått forandret svært mye, men den patriarkalske strukturen på statsnivå har han ikke gjort noen store forsøk på å forandre. Det politiske livet er fraværende, media er sensurert og sultanen er selv statsminister. Forandringene sultanatet har gjennomgått har ikke fått stor oppmerksomhet fra omverden, men satsningsområdene nevnt ovenfor har gjort at landet er mer velfungerende enn mange av landene i det ”patriarkalske beltet”. Strategien til Sultan Qaboos med en sakte transformasjon av et gammelt stammesamfunn, der de viktigste behovene nå er dekket, kan være en av årsakene til at Oman er så stabilt. Kultur og tradisjon blir hele tiden tatt i betraktning for hvordan det nye og gamle kan finne en balanse. Denne balansen utgjør en utfordring for herskerne på den arabiske halvøy. Med den nye generasjonen kommer det andre krav og forandringer. På hele halvøya er det økende krav om mer politisk deltakelse, større frihet, kvinnefrigjøring og aktiv samfunnsdebatt.

Omanforskeren J.E. Peterson hevder Oman er et utmerket eksempel og et case-studie på den transformative fasen mellom tradisjon og modernitet: ”Post-traditional” may be said to lie on a scale where ”traditional ” is at one end and ”modern” is at the other” (Peterson 2005:2). Videre sier Peterson at gulfmonarkiene ikke er moderne fordi de er monarkier med monarker rekruttert rett fra dynastiske familier og som innehar all autoritet.

If not traditional - and no longer neo-traditional – but not yet modern, then what are these states? They can best be described as ”post-traditional” states. That is to say, they are states that seek modernisation as a goal but continue to insist on – and are hampered by – many ”traditional” values and structures (Peterson 2005:5).

På statsnivå er det flere trekk som gjør at Oman kan kalles et post-tradisjonelt samfunn. For det første at det er et dynastisk monarki rekruttert fra Al Bu Said-familien. Familien har regjert landet siden 1744 da Imam Ahmad bin Said overtok etter Al-Yaribah familien. Familien har hatt all makt i sine hender. Heller ikke Qaboos har overlatt makten til andre enn noen nære familiemedlemmer. Sultanen har ytret ønske om å overlate noe av ansvaret til andre: ”It will be a happy day for me when more people will take responsibilities from my shoulders. But we have to take into considerations the situation of our culture, our religious heritage, our traditions” (Riphenburg 1998:167). Hvor fort skal endringer skje når kulturen skal bevares og både den eldre og nye generasjonen skal lyttes til er spørsmål i dagens Oman.

I en patriarkalsk familie forventes det at faren tar vare på familiemedlemmene, i Oman er der en forventning til at staten og sultanen tar vare på dem, griper inn i og garanterer resultater.

Noen grep er gjort for å involvere folket. I 1996 ble landets nye Basic Law of the State proklamert der en av de nye lovene omhandler kvinners rett til likhet og forbud mot kjønnsdiskriminering. I 1990 avgjorde Qaboos at landets lese- og skrivekyndige hadde nådd et høyt nok nivå til at han kunne åpne Majlis ash-Shura, et rådgivende organ under sultanen. I 1994 fikk kvinner lov til å bli nominert til alle setene og to ble nominert. Dette var ikke et krav fra folket, men fra øverste politiske hold (Riphenburg 1998:97,98, 100). Sultanen har vist at han ønsker kvinner skal ekspandere, jamfør intervjuet med Miller der han sa at menn "are feeling the heat" om at konkurranse fra kvinner var velkomment (Miller 1997:18) (se kapittel 3).

Det andre trekket som gjør at Oman passer betegnelsen posttradisjonelt samfunn, er i følge Peterson dyrkingen rundt Qaboos som landets patriark. Qaboos har skapt en kult rundt seg selv. I kjøpesentre, kafeer, hoteller og offentlige steder henger bilder av ham. De fleste offentlige steder er oppkalt etter ham, slik som universitetet, sykehuset, havnen osv. Det nasjonale og familien er sentrert rundt landsfaderen Qaboos.

De patriarkalske strukturene på statsnivå er fortsatt til stede, men hva med strukturene nedover? Riphenburg bruker Sharabis betegnelse neopatriarki når hun beskriver Oman. "The country is a neopatriarchal state, a monarchy attaching religion to power and state authority, where the family, rather than the individual, forms the primary unit of the community" (Riphenburg 1998:154). Kjentegnet ved slike samfunn er farens autoritet i familien og oppover til statsnivå. Sharabi sier et neopatriarkalsk samfunn er verken moderne eller tradisjonelt (Sharabi 1988:4).

Oman passer inn i en posttradisjonell og neopatriarkalsk og beskrivelse, det er et fortsatt konservativt samfunn der familien har stor innflytelse.

4.2 Hva gjør høyere utdanning med familiens betydning?

Oman er et samfunn der folk har en dyp lojalitet til stammen og familien. Det sosiale livet har sentrert rundt familien og det vært en daglig kontakt med familiens medlemmer. Storfamilien har spilt en betydelig rolle, der man tar vare på hverandre, og passer barn og barnebarn. Særlig rollen som bestemor har vært knyttet til å være en overordnet hjemmевærende ressursperson som bistår med pass av barn og barnebarn. Det har vært en tradisjon at man bor

i umiddelbar nærhet til hjemmet, ofte i samme hus. Identiteten har vært uløselig knyttet til familien (Eickelman C. 1993:652). Det individualistiske er ikke fremtredende i den patriarkalske storfamilien. Storfamilien og patriarkalske strukturer har holdt seg stabile og har vært utsatt for lite påvirkning utenfra.

I dag befinner mange unge seg i en helt annen situasjon enn foreldrenes. De er under mer påvirkning enn forrige generasjon. Hvordan påvirker høyere utdanning familiens betydning? Etter at Ashraf, Hanan, Nawal, Safiya, Zainab begynte ved SQU forandret også forholdet til familien seg. Familien er ikke lenger det livet hele tiden sentrerer rundt. De får et nytt nettverk de forholder seg til i det daglige. Innledningsvis ble det referert til Fargues og hans argument om at utdanning fører til et gap mellom generasjonene. Ashraf nevner at skillet mellom foreldrene og seg selv har blitt tydeligere etter at han begynte å studere og at det ikke lar seg utviske.

Det som tidligere har vært en del av kulturen og tradisjonen Ashraf har vokst opp med, kan nå være vanskelig å forholde seg til. Et eksempel er når faren ber Ashraf gå til en magiker med problemene sine. Dette nekter Ashraf å gjøre og farens overtak svekkes i slike situasjoner. Det tradisjonelle blir ikke foretrukket av Ashraf når han skal løse problemene sine, men heller å bruke det rasjonelle og kunnskapen han sitter inne med.

Det er også en utfordring når han tar avgjørelser i strid med farens ønsker, men Ashraf merker at kunnskapen og holdningene SQU gir ham styrke evnen til å stå opp for sine meninger ovenfor faren og resten av familien. Den kunnskapen høyere utdanning gir, kan brukes til å utmanøvrere det man ikke ønsker å bevare av tradisjonelle patriarkalske strukturer.

De kvinnelige studentene opplever også at utdanning gjør noe med forholdet til deres egen familie. Safiya og Zainab forteller at de sklir sakte fra familiene sine, fordi de lever ulike liv og har andre mål. ”Vi er mye mer ambisiøse enn foreldrene våre, spesielt mødrene våre. Vi skal gjøre noe med livene våre. Våre foreldre støtter oss fullt ut i valget med å ta utdanning, derfor ønsker vi å gi noe tilbake. De er fortsatt en stor del av vår identitet, men det er plass til andre ting enn familien.” Opplevelsen av at de er mer ambisiøse enn mødrene sine og at de velger å gjøre noe med det, bryter med begrensningene patriarkatet tidligere har satt for kvinner.

Hanan og Nawal opplever at det er en forskjell fordi de har forskjellige meninger fra foreldrene. De har en ny oppfatning av hvordan livet skal være. Det er ikke snakk om

konflikt, men mer en naturlig brytning fra en patriarkalsk struktur, i kjølvannet av høyere utdanning. “Jeg føler meg sterkere enn moren min. Jeg merker det i møte med den mer moderne verden, jeg vet for eksempel hvordan jeg skal bruke computere og internett,” sier Hanan. Den nye generasjonen utgjør den indre dynamikken i et patriarkalsk samfunn, ved å styrke sin kunnskap og sitt personlige liv utfordrer de patriarkalske strukturer under statsnivå. Ved å kjenne til databruk, internett og ulike medier lærer de seg kodene i en stadig mer globalisert verden. De tør også å satse på å forme sitt eget liv, selv om de kan møte motstand. De forsøker å balansere mellom å være i forandring og de fortsatt dype lojalitetsbåndene til familien. ”Det er forskjell mellom generasjonene, men jeg har en åpen familie og vi diskuterer hjemme. Vi diskuterer og har dialog om hvilke valg vi foretar,” sier Mona. ”Jeg opplever at familien respekterer meg mer etter at jeg begynte på SQU og studiet mitt. Det gir oss rom for å tenke på egenhånd, før var det de som la retningen. Vi ønsker fortsatt deres støtte”, sier Ashraf.

Barn som flytter hjemmefra er en utfordring for patriarkatet. Kontrollen over barna svekkes og den daglige kontakten forsvinner. Barna blir overlatt til seg selv til å ta daglige avgjørelser. De møter nye mennesker av begge kjønn og kanskje sin fremtidige livspartner. Et patriarkalsk samfunn består av storfamilien, der generasjonene lever side om side. Særlig kvinnene har hatt daglig kontakt med sin familie også etter at hun har blitt gift. De har gått fra å leve med sin familie til ektemannens familie. Det har ikke vært en pause eller epoke i kvinnens liv der hun har muligheten til å leve for seg selv, slik svært mange vestlige kvinner gjør. Kvinnene har vært i det patriarkalske familieidealet hele livet, men utdanning forandrer dette. Ved å starte på SQU kommer det en ny epoke i kvinnens liv. En periode kan de bo for seg selv, få en utdanning, være med på sport, skape nye relasjoner og finne ut hva de ønsker med livet sitt. Monas familie ønsket hun skulle finne en høyskole i nærheten av familiehjemmet, men for henne var det utelukket. ”Jeg var nødt til å forlate dem, skulle jeg få gjøre det jeg virkelig ønsket. Både valg av studier og for å bli selvstendig.” Dagens unge kvinner i Oman tør slik å stå opp mot familien, for å få ta del i livet utenfor hjemmet. Den nye generasjonen tar sjansen på å bryte opp fra det kjente og forutsigbare.

Mona, Zainab, Ashraf, Ayman, Hanan og Nawal hadde flyttet hjemmefra for å bo på SQU campus. Helgene tilbringes ofte på SQU, men også hos familien. Det sentrale psykologiske trekket ved dette samfunnet der faren er dominerende til stede, blir svakere når han ikke kan utøve kontinuerlig kontroll over døtrene og sønnene sine, jamfør Sharabi:

In the household when the children have received a degree of education and acquired specific skills, they have by the same token gained independence and mobility. The father now finds himself forced into a new relationship within the household and with each of its members (Sharabi 1988:31).

”Foreldrene våre levde i en lite utviklet verden, de studerte ikke for å få en høyere utdannelse. I mellom oss og dem er det en forskjell i kunnskapsnivået,” sier Ashraf og Ayman. Foreldrene må finne nye måter å forholde seg til barna, ofte fordi gamle mønstre ikke fungerer lenger. I patriarkalske samfunn sentreres det sosiale livet rundt familien og storfamilien. Det er vanlig å møtes hjemme hos hverandre, husmødre går på besøk, slektninger møtes til sosialt samvær. Safiya og Mona kunne fortelle om en brytning med dette sosiale mønsteret. I de senere årene har det blitt etablert kaffebarer i Muskat. Second Cup og Starbucks er populære kjeder. Dette har blitt tilholdssted for den nye generasjonen, man går ut og ”tar en kaffe”. Før var det menn som gikk på kafe, men med disse vestlige kaffebarene er kvinner på vei til å utvikle sin egen kafekultur. Safiya, Mona og de andre forteller at når de ikke reiser hjem til familien sin i helgene, tar de seg gjerne en tur til Muskat for å gå på kaffebar, men aldri alene. De utvider sin sosiale radius utover familien. Mona: “Kaffebarene er en ny trend og nå beveger vi oss mer fritt. Før var kvinner innendørs, nå ser du dem overalt. Vi er leger,ministere og ambassadører”. Selv om fortsatt en del kvinner i Oman er hjemme og tilbringer mesteparten av det sosiale livet her, er den nye kafekulturen et tegn på at kvinner sakte utvikler sine egne møtearenaer i det offentlige rom. Et rom de deler med mennene.

Det er viktig at de har en følelse av at de kan bevege seg friere i samfunnet og at høyt utdannede kvinner er rollemodeller. Det bidrar til at de har noe å strekke seg mot og at de ser det går an. Det patriarkalske står sterkest på landsbygda i det patriarkalske beltet, også i Oman. I Muskat er det en økning av kjernefamilier blant de utdannede. Det at kvinner som Hanan og Safiya kan opprettholde sitt eget sosiale liv og ta del i mulighetene Muskat gir, er en del av den gradvise brytningen med patriarkalske strukturer. Patriarkatets representanter kan ikke utøve kontroll over kvinnene hele tiden.

4.3 Hvordan påvirkes fertilitet og familiedannelse av utdanning?

Fertilitet og familiedannelse påvirkes når kvinner utdanner seg og får arbeide utenfor hjemmet (Fargues 1995:184). Den arabiske halvøy har store familier der kvinners status har vært

knyttet til reproduksjon. I Oman har det ikke vært uvanlig med 20 barn, spesielt før Qaboos overtok. Før Qaboos var også barnedødeligheten stor, slik at mange barn døde før de nådde voksenalder. I 2002 var barnedødeligheten 16.2 pr 1000 levende fødsler sammenlignet med 103 i 1975 og forventet levetid for de samme årene var 73.8 år og 52.7. Samme dramatiske endring har skjedd med fertilitetsraten, fra 7.84 i 1990 til 4.2 i 2000 (Al-Riyami 2004:144-145). Myndighetenes tiltak på helsefronten gir slik resultat. Siden 1994 har myndighetene gitt gratis prevensjonsmidler til alle gifte par i landets helsestasjoner. Den høye fertilitetsraten førte til at helseministeriet initierte et Birthspacing Program i 1994, for å få ned den høye fertilitetsraten. Gjennom The Omani Women`s Association ble det oppmuntret til å la det gå to til tre år mellom hvert barn (Rippenburg 1998:170). Før 1994 kunne kvinner kun få prevensjonsmidler ved noen få private klinikker i Muskat (Al-Riyami 2004:144-145). Sultanen selv har oppfordret til å få færre barn (Rippenburg 1998:170).

Sultanens oppfordring, tiltak fra helsemyndighetene og sist men ikke minst utdanning, har bidratt til at fertiliteten i landet har gått ned. I rapporten Reproductive Health Matters 2004, viser Al-Riyami at utdanning har påvirket bruk av prevensjonsmidler. Utdanning har gjort at omanske kvinner blir mer autonome og de oppnår dermed større kontroll over sin egen fertilitet (Al-Riyami 2004:145). Siden kulturelle og holdningsendringer tar tid, kan det ta en generasjon før positive holdninger til prevensjonsmidler er godtatt.

Hva tenker den nye generasjonen om å ha stor familie? ”Jeg har seks brødre, i Oman har vi store familier. For meg er det uaktuelt å mer enn tre barn,” sier Hanan. ” Jeg har tre søstre og en bror. Jeg skal ikke ha mer enn tre barn fordi det tar mye energi. Vi tror de store familiene i Oman vil endre seg, fordi kvinner ønsker ikke mer enn tre, høyst fire barn. Omanske kvinner er for travle til å ha store familier,” sier Nawal. Disse jentenes mødre hadde store familier, men selv ønsker denne generasjonen mindre familier. Et patriarkalsk samfunn har storfamilien som ideal, med de utvidede båndene den representerer. Den holder familien samlet og kontrollert, men med utviklingen til kjernefamilier svekkes disse strukturene. Når kvinner som Hanan og Nawal ikke ønsker mer enn tre barn, fordi de er travle og ønsker å utvikle seg, bryter det med den patriarkalske storfamiliestrukturen de er vokst opp med.

Ved å velge å bli en del av en kjernefamilie, holder de ikke oppe storfamilien som ideal. De er ikke lenger avhengig av faren økonomisk eller sosialt. Som vist i kapittel tre var en hovedgrunnene til at informantene valgte utdanning, nettopp å bli fri. Disse jentene kommer

fra et stammesamfunn der stammen (qabilah) har vært kjernen, deretter har storfamilien (ailah) vært ideal, med den nye generasjonen blir kjernefamilien (usrah) idealet (Sharabi 1988:31). De vil danne egne kjernefamilier utenfor storfamilien. Både Safiya, Zainab og Mona vil bli ”workingmums”. På spørsmålet om hvem som skal passe barna var svaret klart. Moren deres eller barnehagen. Mona: ”Min søster gjør det på denne måten, det gjør at hun kan ta arbeid utenfor hjemmet”.

Barna vil vokse opp med mødre som arbeider fulltid eller deltid. De vil oppleve en mindre familie, de vil se at det går an å kombinere arbeid og barn. De har ingen ønsker om å gjøre som mødrene sine. Med påvirkningen fra sultanen, helsemyndighetene og utdanning har de støtte til å velge hvor mange barn de ønsker.

I forhold til sine foreldre gifter den nye generasjonen senere, spesielt de som velger utdanning. ”Det var annerledes tidligere,” sier Ashraf. ”Da giftet folk seg da de var mellom 15 og 18 år, jeg vil sannsynligvis være 28 -29 år.” Dette er et stort sprang i antall år. Ashraf er en del av den utdannede befolkningen i Gulfen som venter med å få barn på grunn av utdanning og karriere. Ayman kommer fra en tradisjonell landsby, men det frister ikke han å bo samme sted som familien. ”Når jeg gifter meg ønsker jeg å bosette meg i Muskat.”

Et annet trekk i Oman og i nabolandet Yemen er en økning i antall enslige kvinner. Dette har vært svært sjeldent før, men med utsettelse av familiedannelse øker antall menn og kvinner som er enslige. Mellom 1988/89 og 1995 ble antallet enslige kvinner fordoblet i Oman (fra 18 % til 36 %). Ved 2000 hadde antallet enslige kvinner økt til 44 %. I Jemen var antallet 18 % (Eltigani 2001:8-4). Ekteskap både i Oman og Yemen er essensielle livsfaser i både kvinner og menns liv. For en del av dem blir denne livsfasen forskjøvet på grunn av utdanning og karriere.

Hvordan kan forskyvning av familiedannelse bryte med patriarkatet? Ekteskapet er en sosialt manifesterende institusjon i patriarkalske samfunn, særlig kvinner får befestet sin posisjon her. Patriarkatets representanter har kunnet bestemme hvem man skal gifte seg med, det har vært en kultur der foreldrene bestemmer, men med utdanning får man bedre kontroll med sitt eget liv. Når kvinner tar utdanning går de ikke rett inn i den tradisjonelle kvinneverollen.

Kan Ashraf og Aman bryte med patriarkatet når de begge vil vente med å gifte seg? Begge to ønsker å få seg arbeid og legge opp penger før de gifter seg. Når Ashraf er 28-29 år før han etablerer seg, er det ti år senere enn sine foreldre. Ti år der han vil skape et eget liv, i motsetning til forrige generasjon som gikk rett fra hjemmet til egen familie. Også de kvinnelige studentene har et bestemt syn på når de vil etablere seg med familie. Hanan og Nawal vil avslutte utdannelsen, arbeide noen år og så starte familie. Dette til forskjell fra mødrene deres. Begge jentene vil være 27-29 når de etablerer seg. De går over til å leve mer som moderne utdannede kvinner, men med fortsatt sterke familiebånd. Ved å la døtrene få utdanning bryter de med patriarkalske ideer der kvinner først og fremst skal gifte seg og få barn. Safiya, Zainab og Mona er enige: ”Vi ønsker å etablere livene våre først.”

Som i arabiske land ellers har det vært vanlig med fetter og kusine ekteskap i Oman. I dag er dette fortsatt utbredt på landsbygda. Den nye generasjonen ønsker ikke imidlertid ikke arrangerte fetter/kusine ekteskap, men vil bestemme selv. Ashraf er glad det går denne veien: ”Familiene må blandes, det kan ikke være slik som før der slektninger giftet seg”. Ashraf og Ayman velger selv hvem de skal gifte seg med, men for begge to er det viktig at foreldrene er enige i valget. Ikke minst at det skal være en gjensidighet mellom seg selv og sin kommende kone ”hjertene våre må være samstemte”. De er opptatt av at det ikke skal være arrangerte ekteskap. Før la patriarken i familien føringer for valg av ektefelle, men nå har det blitt mer vanlig at de unge velger selv, spesielt blant utdannede. Safiya ønsker å bestemme selv, men vil ha foreldrenes godkjenning på hvem hun skal gifte seg med. For kvinner er utdanning avgjørende for hvordan de oppfatter seg selv, deres sosiale rolle og forventninger.

De tradisjonelle patriarkalske strukturene er under gradvis forandring, ikke gjennom en brytning på statsnivå, men gjennom folks levemåte og hverdag. Spørsmålet i Oman er hvor fort forandringer skal foregå. Kvinners stadig mer fremtredende deltakelse i samfunnet og sultanens oppfordring for å få dem med, vil ha en påvirkning på de tradisjonelle familiestrukturene.

I følge Sharabi er: ”Even in the short term, the women`s movement is the detonator which will explode neopatriarchal society from within. If allowed to grow and come into its own, it will become the permanent shield against patriarchal regression, the cornerstone of future modernity” (Sharabi 1988:154). Påvirkningen utdanning har på kvinner, fertilitet og

familieplanlegging, ikke nødvendigvis eksplodere, men over tid bryte ned kjønnsbarrierene i et patriarkalsk samfunn.

4.4 Reduseres kjønnsforskjellene med utdanning?

I den transformasjonen et posttradisjonelt samfunn befinner seg i, er kvinnene en av gruppene med størst fordeler. De får muligheten til å være mer tilstede i samfunnet, både økonomisk og sosialt. For menn blir de mer synlige og deres fysiske tilstedeværelse kan ikke underslåes. Kvinner har fått plass i det offentlige rom, også i Omans representative organ Majlis ash-Shura, der to kvinner er valgt inn. Som nevnt tidligere har kvinner høye posisjoner i Oman. De kan bidra i samfunnet sammen med menn. Patriarkatet på Den arabiske halvøy opplever et press fra den nye generasjonen om å stille spørsmål ved kjønnssegregeringen. Utdanning har gitt kvinner og menn mot og lyst til å legge et press på patriarkalske strukturer. I Saudi Arabia uttrykker den kvinnelige delen av den yngre generasjonen misnøye med patriarkatet. De stiller spørsmålsteget ved begrensningene patriarkatet har over ambisjonene deres. De ønsker å kunne bidra i samfunnet med utdannelsen. Selv om det er et kjønnssegregert miljø, vil ethvert arbeidsforhold utenom hjemmet føre til at kvinner forandrer rutinene, mønstrene og tradisjonene (Yamani 2000:30). I Saudi Arabia endres dette i følge Yamani når kvinner arbeider utenfor hjemmet.

Et annet eksempel der tradisjoner og restriktive patriarkalske strukturer har blitt utfordret, er Qatar. De nye og progressive ideene og tiltakene til Sheikh Ahmad, har ført til at flere regler og tradisjoner har forsvunnet. Med høy utdanning og den yngre generasjonen som styrer, har Qatar vist seg som et land som bare eskalerer mot et mer moderne samfunn (Rippenburg 1998:163).

Hva skjer med skillet mellom kjønnene når kvinner velger høyere utdanning? På SQU er det separate deler i studentkafene for kvinner og menn. På det nye Main Library er det en inngang for kvinner og en for menn. Det er også separate busser for kvinner. I forelesningssalen sitter de sammen. ”Skillet mellom kjønnene er mindre. Vi føler oss likeverdige med guttene. Slik vi ser det kommer samfunnet til å bli sterkere av dette. Vi studerer og arbeider sammen, det gir tyngde til det omanske samfunnet. Vi kan bruke ressursene hos både kvinner og menn” sier Hanan og Nawal.

”Kjønnssegregeringen har blitt meget svekket. I dag stiller vi ved siden av hverandre i klasserommet. Vi kan ikke unngå mennene. Vi kan forflytte oss mer rundt, menn må

respektere at vi er rundt omkring,” sier Safiya, Zainab og Mona. De mønstrene, tradisjonene og rutinene Yamani referer til, blir utfordret når kvinner og menn studerer og arbeider sammen.

Skillet har blitt mindre, siden vi arbeider og studerer sammen. Islam sier vi skal være likestilte, det som jeg har, skal du ha. Jeg tror på det. På SQU har vi blandede klasser, men kafeene har fortsatt en del reservert for kvinner og en for menn. Jeg tror jentene liker å ha tid for seg selv i studentkafeene. Det er også noen på SQU som har fast følge, det er egentlig ikke lov i følge islam, men folk gjør det allikevel. En del møter sin fremtidige partner her. Mine foreldre så hverandre ikke først, men jeg skal bli kjent med min kone før vi gifter oss, sier Aman.

Menn må forholde seg til kvinner på en annen måte enn sine foreldre og spørsmålet om likestilling dukker opp. De kvinnelige studentene følte seg likestilte med guttene, også mye takket være støtte fra foreleserne som støtter opp om kvinner.

4.5 Konklusjon

I dette kapittelet har det blitt sett på hvordan det å ta høyere utdanning fører til brytninger i forhold til patriarkalske strukturer. Det er ikke strukturer på statsnivå, men nedover i samfunnet.

Det dannes nye arenaer man deltar sammen på. Situasjonen kan relateres til Sharabis teori om at forandring i et neopatriarkalsk samfunn kun vil skje når relasjonene mellom mann og kvinne forandres i sosial praksis, her representert ved SQU, arbeidsplasser og i Majlis ash-Shura. På disse stedene kan det observeres en retning av at den sosiale praksisen endrer seg mellom kjønnene. At det sosialiseres sammen fra barneskolenivå. Det blir en naturlig del av hverdagen fra barndommen av. Guttene er inneforstått med at jentene skal delta på skole og i samfunnet. De konkurrer med hverandre utenfor hjemmet.

Kjønnssegregeringen utfordres ved at kvinner oppnår andre aspekter ved identiteten sin, den stabile identiteten som fertil kvinne får andre sider, de blir studenter, arbeidstakere, kollega og aktiv samfunnsborger. Disse sidene presser seg frem, slik Safiya sa at ”vi kan ikke unngå dem”, så kan ikke mennene unngå kvinnene. Menn må forholde seg til dette og gi det en plass. På arbeidsplasser og studiesteder er det uunngåelig at nye bånd skapes. Man må finne nye måter å være sammen på og kjønnsdynamikken er under forandring. Med sultanens offisielle ideologi i en konservativ region hvor så mye kommer an på handlingen og

retningen til landets leder, endrer kvinners status seg.

Kodene for påkledning og oppførsel er fortsatt strenge. På vei til stranden slo jeg av og til av en prat med piken i den lokale konfektbutikken. Ofte stod hun og rev i sjalet fordi hun var så lei av det strenge livet i sultanatet og hun ønsket seg til Storbritannia. Kvinner er fortsatt undertrykt av konservative holdninger og det kan være vanskelig å få livet en drømmer om, men ved å få utdanning kan de øke sin frihet. Det gir mulighet til å manøvrere i en stat som sakte slipper grepet. Piken i konfektbutikken gir klare assosiasjoner til Sharabis beskrivelse av et neopatriarki:

It is an entropic social formation characterized by its transitory nature and by specific kinds of underdevelopment and non-modernity-visible in its economy and class structure as well as its political, social and cultural organization. Moreover, it is a highly unstable formation, riven by inner contradictions and conflicts-torn, as a contemporary Lebanese writer put it, by longing, regret and mourning (Sharabi 1988:4).

Inglehart sier den nye generasjonen er ute av harmoni med samfunnet de lever i. Hva lengter de etter og hva gjør høyere utdanning med deres forhold til islam? Dette vil jeg diskutere nærmere i kapittel 5.

5 Fører høyere utdanning til en redefinering av islam?

I følge Yamani vil den nye generasjonen se med et annet blikk på islam og hvordan religionen skal utøves. "It is they who will redefine the role of religion within a society that cannot avoid the gathering economic and social forces of a globalize world" (Yamani 2000:1). Selv om islam i Saudi Arabia og Oman utføres på ulikt vis, har den nye generasjonen i begge landene vært omgitt av islam kulturelt og tradisjonelt siden de ble født. Derfor er det av interesse å se på om høyere utdanning forandrer deres forhold til islam.

Islam er statsreligion i Oman. Religionen er til stede overalt og regulerer hverdagslivet. Religiøse tekster sees på kontorer, i hjemmene, bilen og butikkene. Uttrykkene inshallah og mashallah har sine plasser i enhver samtale. Til tross for dette er mitt inntrykk at islam i Oman er diskret og privat. Jeg la merke til at moskeene aldri er fulle, heller ikke under fredagsbønnen. Moskeen ved der jeg bodde var besøkt av en liten gruppe mennesker. Jeg så få som stoppet opp for å utføre sin bønn. Den flotte moskeen på SQU ble forbigått av de fleste studenter under innkalling til bønn. Innkalling til bønn er også verdt og merke seg. Det er ingen høye rop fra minareten, det hele er diskret og lavmælt.

I sin bok "Oil Monarchies" nevner F. Gregory Gause III islam og tribalisme som fundamentet til gulfmonarkienes tradisjonelle politikk. Gause sier styrerne har brukt islam og tribalisme til å legitimere sine styresett:

They portray themselves to their own people and to the world as the embodiment of Arabian tribal values and (more in some cases than others) of Muslim piety. They have created an ideology of Islam and tribalism based on their own interpretations of these concepts, to legitimate their rule domestically and internationally (Gause 1994:10-11).

I Oman har det blitt lagt mer vekt på stammeverdier enn islam som legitimering av Qaboos`styre.

Sultan Qaboos never could and never wanted to make islam a trump card in his process of legitimacy-building. ... Moreover, while Sultan Qaboos has never claimed any formal religious authority and has left the public monopoly of religious discourse to the Mufti, he has achieved what Malika Zegal called, speaking about Morocco, "the domestication of men of religion" (Valeri 2009:128).

HM Sultan Qaboos er en person det spekuleres mye om og en av spekulasjonene er at han er sekulær. Siden sultanen lever tilbaketrukket og gir få intervjuer, er det et stort rom for rykter. Antydningen om at sultanen er sekulær ble nevnt flere ganger av informanter. Det er en interessant spekulasjon fordi det kan gi en anelse i hvilken retning han ønsker sultanatet skal ta og hvilken rolle islam skal ha i fremtiden. Dr. Muqadam forteller at han tror sultanen er sekulær fordi det ligger i politikken hans og at han på sikt ønsker en sekulær stat. Tatt i betraktning hans engasjement rundt utdanning og helse, og ikke minst kvinner, har han ikke vært for bundet opp av religionen. At sultanen ikke ønsker at religion og tradisjoner skal legge for mye bånd på livet, kommer frem da en kvinne fortalte meg at når sultanen skal møte folket, er kvinnene opptatt av å ta på fargerike klær. Sultanen liker ikke at kvinner går i dystert sort.

En informant som selv bruker religiøse uttrykk og har bilde av kabaen i Mekka på veggen, tror ikke nevneverdig på Gud og går aldri i moskeen. Han fortalte at det er flere som ham, men at de godtar at islam er ryggmargen i samfunnet. For islam i seg selv er tolerant og fleksibel i følge informanten. Det er et bra fundament for et samfunn og at i Oman fungerer det som opprettholdelse av tradisjoner og rettesnor for statsborgerne. Islam er en del av identiteten til informanten, han lever etter det selv om han ikke tror, det er den verden han kjenner til.

Ser vi på Yamanis monografi fra Saudi Arabia fant hun ut at "islam is one of the core values – if not *the* core value- at the heart of the identity of the new generation across Saudi Arabia" Yamani (2000:116). Det er en måte å oppfatte seg selv på og det gir mening til deres verden, Oman er en islamsk stat og religionen er med fra barnsben av. På SQU blir det lagt til rette for å ivareta religionen med moske og tilgjengelige bønnerom for kvinner og menn. Det er påbudt med de tradisjonelle klærne både for studenter og ansatte. Islam er til stede også i det daglige livet ved universitetet, men hva betyr islam etter at de har startet på SQU?

5.1 Forandrer høyere utdanning forholdet til islam?

I kapittel 3 så vi at islam var en av hovedgrunnene til at den nye generasjonen har valgt høyere utdanning. Det var ingen som så på islam som hinder for å få kunnskap. I stedet ville de å få frem at islam i seg selv er en religion som oppfordrer til å få kunnskap. Men hva når de har startet studiene, er islam det samme? Hva er islam for den nye generasjonen?

På SQU ble jeg introdusert for den eneste internasjonale studenten på lavere gradsstudier, japanske Akisa Ono 21 år. Hun tar islamske studier ved SQU og bor sammen med de kvinnelige studentene i et eget stort studentkompleks. Hun prøvde å få tillatelse for å ha meg på besøk inne i komplekset, men de kvinnelige vaktene tillot ikke det. Akisa må ha tillatelse for å forlate campus og være inne til klokken 21.00.

Siden Akisa deler tilværelsen med omanske kvinnelige studenter er hun også en kilde til å forstå den nye generasjonen. Hun har muligheten til å oppleve studentenes personlige side og ta del i deres liv utenfor studiene. Hun kan fortelle at jentene studerer hardt, de bruker nesten all fritiden på studiene. De aller fleste prøver å holde på religionen og ønsker å bevare islamske verdier. De er også revet mellom det som er haram (forbudt) og de fristelser studietiden fører med seg. Flere av jentene har kjærester de sniker seg ut med. Studentkompleksene blir ofte kalt for fengsel og de ønsker at administrasjonen ved SQU kunne slippe mer opp. For å skulle leve et vanlig studentliv er vanskelig med de strenge reglene studentene er omgitt av. Hennes opplevelse av den yngre generasjonen i forhold til de eldre, er at mange er mer vestlig orienterte, men samtidig opptatt av å ta vare på det *gode* fra sin kultur. De ønsker å bevare tradisjoner som er rettferdige og kan la seg forene med å leve et mer moderne liv.

Muna Said Moosa al-Baluchi er 21 år og fra landsbyen Sweaje langs Bathina kysten, hun studerer Commerce ved College of Commerce & Economy. Jeg møtte Muna gjennom Dr.Muqadam. Han ønsket jeg skulle få møte henne fordi han mente hun er en god representant for den nye generasjonen kvinner Oman vil se mer til. Slik det ofte er i Oman tok det noe tid før det riktige øyeblikket oppstod og jeg fikk møte henne. En del kvinnelige studenter ved SQU er sjenerte og tilbaketrukket, flere takket nei til å spise lunsj med oss, men ikke Muna. Hun sa ja. Muna er oppvokst med ti søstere og tre brødre og en far som har jobbet seg opp fra lite til nå å være en dyktig forretningsmann. Munas far har hele tiden oppfordret døtrene til å ta utdanning og til å gjøre det *de* ønsker. Det har resultert i at alle døtrene tar utdanning. Muna er også en svært aktiv student. Hun er med i flere grupper og foreninger ved SQU og på fritiden liker hun å lese bøker om hvordan hun kan forbedre livet sitt og få frem sitt eget potensial. Muna har også vært foregangskvinne for å danne en studentgruppe for både kvinner og menn. Det var ikke enkelt fordi enkelte ved SQU ikke liker at kvinner og menn skal være i samme rom, og heller ikke at de skal danne en gruppe for å fremme sine

interesser. Men hun har klart å danne en slik gruppe for å ha et sted der de kan diskutere, ha en dialog og forsøke å gjøre forholdene til studentene bedre. Når det gjelder forholdet til islam etter at hun startet på SQU, sier hun:

Det er ikke noe i selve islam som har forandret seg siden jeg begynte her. Profeten har gjort ting klare for oss. Det vi ønsker å forandre er kulturen vår. Islam er vår identitet. Det som utgjør kjernen i vår islamske identitet, er Koranen, Sunnaen og familien. Problemet er at islam blir brukt for å legitimere urettferdige ting i samfunnet. Den brukes til å dekke over, det rene islam er ikke synlig.

Den nye generasjonen føler seg bundet opp av en streng kultur. Denne kulturen gjør at det er vanskelig å leve ut et studentliv og få gjennomslag for sine ideer. Muna forteller at studentgruppene er av liten interesse for ledelsen og forelesere ved SQU.

”Mange av studentene er riktig flinke og har gode nye ideer, men vi blir ikke hørt. Hadde noen utenfra sett hvordan disse ideene bare blir avfeid, ville de bli overasket. Islam er for diskusjon og nye impulser, men ikke kulturen i vårt land. De tolker Koranen på sin egen måte.”

Muhammed Abdullah Ahmed, 22 år, fra Salalah sør i Oman, også Commerce student og medlem av Monas studentgruppe. Mona ønsket jeg skulle møte ham fordi ”han diskuterer hele tiden og er opptatt av samfunnsspørsmål”. Muhammed opplever ikke at islam i seg selv hindrer ham i å leve livet slik han ønsker, eller at forholdet til religionen forandrer seg.

”Islam er vår identitet, men kulturen er ofte i veien for oss når vi ønsker å utrette noe eller leve et mer moderne liv. I fremtiden er det vi som vil bestemme hvilken rolle islam skal ha i Oman.”

Islam og utdanning henger sammen i følge disse representantene for den nye generasjonen. Islam er en konstant del av identiteten. Både Mona og Muhammed finner fleksibilitet i islam for å leve slik de ønsker, men at kulturen og tradisjonene rundt dem, sprunget ut fra islam, gjør dem frustrerte. De går mer i retning av å finne frem til det rene islam. ” Etter at vi startet her, har jeg blitt mer bevisst på religionen, vi søker kunnskap og denne søken ligger i blant annet i islam,” sier Mona.

5.2 Hva ønsker den nye generasjonen av islam?

I gangene til Department of History ved SQU kan man ikke unngå å legge merke til en meget blid og fredfull professor ved navn Abdallah al-Harthy. Al-Harthy er tidligere diplomat, hans far var sheikh og al-Harthy familien er vel ansett. Han er bosatt i Muskat, med en kone fra Øst-Afrika og syv barn. Da han var ung hadde han to koner, men han fortalte meg at det ble for komplisert og ikke minst dyrt. Utenfor byen Ibra i innlandet har han en gård hvor han dyrker dadler. Kollegaene ved SQU får regelmessig forsyninger av disse nydelige dadlene. Å entre et kontor i Oman uten å bli servert dadler og kaffe er for mange mangel på høflighet og denne gesten fra det tidligere ørkenlivet lever fortsatt.

Det fascinerende ved al-Harthy er livsstilen hans og hvor populær og verdsatt han er blant studentene og kollegane. Høyteteknologien er på sterk fremmarsj i Oman og mange nøyer seg ikke med en mobiltelefon, men to, eller tre. Internettkafeer dukker opp, unge og middelaldrende sitter med sine bærbare computere på kafé. Al-Harthy er upåvirket av disse forandringene i Sultanatet. Han bruker ikke internett eller computere og mobilen vet han ikke helt hvordan skal brukes. Han handler aldri, kjøper ikke klær selv, går ikke på kafé og tar aldri ut penger fra visakortet. Det skal sies at han i følge kollegaene har en kone som organiserer.

Jeg spurte noen av studentene og Dr. Muqadam hvorfor de setter slik pris på ham. For dem representerer han islam slik det er ment å være. Han er et holdepunkt til det gamle og er ikke påvirket av populærkultur, strømninger og teknologi. Hver eneste dag står han opp ved soloppgang for å overholde fajr og deretter de fire andre bønnetidene. En student forteller at al-Harthy representerer fred, fleksibilitet, toleranse og rettferdighet. Al-Harthy forteller at å leve etter Koranen og islam gjør ham i stand til å stå for disse verdiene og utøve dem i praksis. Verdier den yngre generasjonen ofte ser tapt i en forandrende, globaliserende verden og en konservativ kultur. Verdier som fleksibilitet, toleranse og rettferdighet setter den nye generasjonen høyt.

Det er også vanskelig for dem å skape et nyansert og riktig bilde av islam, siden Oman er lite i media, og de fortsatt er tilbaketrasket fra den vestlige verden. De har en stor utfordring i å omdanne dette bildet, men ønsket er der, jamfør Ashaf:

Høyere utdanning har ført til at jeg ser behovet for dialog og utveksling med Vesten. Vi ønsker å lære om andre kulturer og vise det beste fra islam og vår kultur. Men vi trenger også å beskytte islam. Det spiller ingen rolle om mennesker er religiøse eller ikke troende. Å ha dialog med ikke troende ville være interessant og det går tilbake til Profeten som sa vi skulle beskytte jøder og kristne.

De unge ønsker fleksibiliteten tilbake fra islam, fordi de vet den finnes der, men er skjult bak en streng kultur. De vet også at med utdanning kan de ha muligheten til å finne tilbake til den, men at kulturen må forandres.

Denne fleksibiliteten og muligheten for dialog er det Muna og hennes gruppe prøver å fremme, men det er en utfordrende oppgave. Utfordringen til det eksisterende byråkratiet og den eldre generasjonen blir å åpne opp for denne typen grupper og de ønskene den nye generasjonen kommer med. Muhammed forteller at studentene ønsker å danne forskjellige foreninger, blant annet var det noen som ønsket å danne en klubb for bilinteresserte, men det gikk ikke igjennom. Dermed dannet de gruppen i skjul, og den dialogen de unge også ønsker med den eldre generasjonen uteblir. På sikt er dette også en kilde til misnøye og frustrasjon for de unge mennesker regimet utdanner. Misnøye slik som når Muna og gruppen hennes arrangerer Green Week. Der det er fokus på resirkulering, ta vare på miljøet og bruke mindre papir, noe som er i tiden, men Muna kan fortelle ”at administrasjonen bryr seg ikke, de gir oss ingen støtte. De har ingen interesse av å snakke med oss”. Dialog og fleksibilitet er verdier de unge ønsker seg, men for den eldre generasjonen er dette fortsatt vanskelig å åpne opp for. De som representerer det, slik al-Harthy gjør blir en inspirasjon.

5.3 Islam i Oman og forholdet til de tradisjonelle klærne

Saudi-Arabia får mye oppmerksomhet på grunn av sin strenge utøvelse av wahhabismen. I Gulfen er Saudi-Arabia og emiratet Dubai steder som får omtale og oppmerksomhet, men av helt ulike grunner. Oman blir gjerne omtalt som det søvnige sultanatet. Opptøyer og politiske voldshandlinger har også vært nesten fraværende. Siden Qaboos overtok har det vært en i 1994 og en i 2005. Sikkerhetsmessig regnes også Oman som et av de sikreste landene i verden med sin svært lave kriminalitet. Sikkerhetsstyrkene har formelt hatt som oppgave å avsløre korrupsjon blant statsansatte og overvåke religiøse ekstremister (Stenslie 2007:126). Sultan Qaboos tar sterk avstand fra islamsk fundamentalisme. Under nasjonaldagens tale i 1995 sa han:” They do so much damage to the image of islam that we need to correct it.” (Riphenburg 1998:92.) All form for ekstremisme har blitt sterkt slått ned på. I 2005 var det opptøyer ved

Sultan Qaboos Universitetet, over 300 var mistenkte og 30 ble dømt for å ha planlagt ”to overthrow the regime by force of arms and replace it by an Imamate, by setting up a banned underground organization” (Kechichian 2007:142). Sultan Qaboos ratifiserte alle de 31 dommene, men opphevet dem 9.juni 2005 slik han gjorde med det lignende plottet i 1994. Blant de arresterte var flere SQU professorer. Dr. Muqadam forteller at ekstremistene fortsatt er i Oman, men de er i fåtall og de vet at majoriteten i landet vil utstøte og fordømme dem. De vil ikke få bred støtte fra folket eller martyrstatus fordi dette er ”ikke i vår kultur”.

Oman er et av de landene der den tredje grenen av islam, ibadhismen er utbredt. Andre samfunn der ibadhismen finnes er Øst-Afrika, Mzab dalen i Algerie, Nafus fjellene i Libya øya Jerba utenfor Tunisia. Det største ibadhi samfunnet finnes i Oman, der antallet tilhengere er anslått til å være 55-60 % av befolkningen (Al-Barwani 2007:122).

Ibadhier er kjent for sin toleranse ovenfor andre kulturer og religioner. Muna og Muhammed forteller meg at de er stolte av toleransen for andre kulturer og religioner, den ønsker de ikke skal forsvinne. ” Det er mye vi ønsker skal forandres, men ikke ibadhismen med sin toleranse. Den er for oss et fortrinn hvis den brukes riktig og rettferdig.”

Religionsfrihet er nedfelt i landets Basic Law, artikkel 28. Det skal heller ikke være diskriminering på grunn av religion og religiøs retning, artikkel 17 (Siegfried 2000: 384-385). Amjad er druser fra Syria. Han arbeider på en lokale libanesiske restauranten i Shatti al-Qurum. Å være druser i Syria ble vanskelig. Selv om han slik andre gjestearbeidere fra Midtøsten og Asia arbeider stort sett syv dager i uken fra morgen til kveld, er livet på noen områder enklere. ” I Oman blir jeg godtatt til tross for at jeg er druser, det er ikke vanskelig å tilhøre en annen religion her, det er frihet til det.” Basic Law er en lov det har blitt rettet ulike synspunkter mot. Noen mener den opprettholder Sultanens enevelde (Katz 1997), mens andre hevder den er et vendepunkt mot et mer demokratisk samfunn (Miller 1997) (Siegfried 2000:379). Når det kommer til trosfrihet og utøvelse ser det ut til at det er implementert i samfunnet med hell. I Muskats voksende multikulturelle samfunn er det plass. Under det første oppholdet i Oman, var gaten der jeg bodde en dag pyntet med blomster og hushjelpen til Mr. Shams utførte de daglige gjøremålene pyntet med blomsterkrans rundt halsen. Denne dagen fikk hun også gå tidligere siden det var fest for hinduene.

Den unge generasjonen har forhåpninger til at det gode i ibadhismen og islam kan lede dem på rett vei. “Vi føler oss komfortable med islam. Det rene islam, slik det står i Koranen, er det

vi ønsker,” sier Zainab. I en forandrende verden er islam et fast holdepunkt. De kjenner religionen og vet hvordan den kan brukes. De ønsker seg tilbake til det opprinnelige islam. Islam trenger en redefinering tilpasset det livet den yngre generasjonen ønsker å leve, de ønsker å ha med islam videre. ”Her i Oman og i Gulfen er kulturen forskjellig, vi kan ikke sammenligne oss med for eksempel Egypt eller Libanon. Vi har en stor fordel av at vi er tolerante og fredelige, vi er redde for å ødelegge dette,” forteller Muna. De er skjøre i en urolig region, og vet at bildet av dem kan bryte hvis det blir uroligheter. Da demonstrasjonene i februar 2011 i Sohar krevde to liv, var stemningen laber på SQU etter denne hendelsen. Studentene ønsket å forklare at ”dette er ikke oss, vi avstår fra vold”. Senere løp ryktene om at hendelsen i Sohar var forårsaket av politiet som ikke håndterte demonstrasjonen og hadde brukt unødvendig vold. I avisene var det artikler og kronikker der det ble understreket at demonstrasjoner må foregå fredelig, ”slik vi omanere er”. Denne tradisjonen er noe de unge vil ta med seg, de vil ikke definere den bort. De ser tradisjonen som en styrke.

Qaboos` tempo med å få et mer moderne land har foregått i balanse med kultur og tradisjon. Den nye generasjonen er stolte over at de er fredelige og tolerante. Her kommer behovet for nyansering ovenfor Vesten. Nyansering av islam i mediebildet er av stor interesse for de unge, de mener islam forbindes med Osama Bin Laden, terrorisme, kvinneundertrykkelse og diktatur. ”Her i Oman finner du noe annet enn i andre muslimske land. Vi er forskjellig fra andre arabiske land ved at det er svært rolig her. Vi har også en lang og solid tradisjon med *shura*,” sier Muna. *Shura*, konsultasjon mellom leder og de under ham, er fortsatt til stede i Oman. I følge Riphenburg henger lojalitet sammen med konsultasjon: ”Without consultation, no obedience is owed to a sheikh who does not sit in majlis with the notables and senior members of the tribe to exchange views on all matters of public significance” (Riphenburg 1998:94). Majlis ash-Shura er utviklet ut fra denne islamske tradisjonen for å få tradisjonen med *shura* inn i en moderne kontekst.

Muna og Muhammed mener ibadhismen med sin toleranse vil hjelpe samfunnet til å være fredelig. Får den nye generasjonen redefinere islam og bevare ibadhismen vil de stå bedre rustet i møtet med forandringer.

De tradisjonelle klærne er en del av den islamske kulturen de unge er oppvokst med og må ta stilling til. For unge mennesker som er opptatt av klær og hvordan de ser ut, er de tradisjonelle klærne en kilde til både frustrasjon og stolthet.

For alle offisielle ansatte i Oman er det påbudt med dishdasha (kjortel) og kema (hodeplagg). I Shatti al Qurum hvor jeg bodde begge ganger da jeg var i Oman sees det grupper av omansk ungdom i vestlige klær. Shatti al-Qurum er vestlig inspirert og i Shatti al-Qurums økende antall kaffebarer kan man ta seg friheten til å gå vestlig kledd.

Den store Muscat Festival ble avholdt mens jeg var andre gangen i Oman. Her blir gamle tradisjoner vist frem, slik som vannhenting, musikk, håndverk og matlaging, samtidig med tivoli og moderne vestlig musikk. Det er også et sted der kleskoder kan utfordres. En guttegjeng hadde pyntet opp dishdashene sine med en blomst, en lilla dishdasha, et skjerf i halsen, en brosjé. En ung velstelt mann kom skridende pent forbi meg i ført en smal dishdasha med et belte i livet. Også damene hadde gjort seg mye bry med antrekk og sminke under denne festivalen, forskjellene mellom den mer trauste eldre generasjonen og den nye var stor. Muhammed ønsker han kunne velge selv:

Jeg er stolt av de tradisjonelle klærne og jeg liker å ha dem på, men jeg skulle ønske vi kunne velge her ved SQU hvor de er påbudt. Noen av mine medstudenter utfordrer det eksisterende ved å ta på seg vestlige klær, men det de oppnår er å bli nektet adgang til forelesningen.

”Det er greit med de tradisjonelle klærne, vi er vant til dem, men under har vi alltid vestlige klær,” sier Mona. ”Abayaen er fin når vi skal ut for å få minst mulig oppmerksomhet. Koranen sier ikke noe om at vi skal dekke oss til på hodet, det er kulturen vår som tilegger oss dette kravet.”

Datteren min og jeg ble invitert til å være med på hennamaling i en lokal salong utenfor Muscat. Damen som vi kan kalle Zoya, er i slutten av tredveårene, har fire barn og synes abayene skal brukes slik hun ønsker de, det vil si med hijaben så vidt på hodet. Noe hun får negativ tilbakemelding på av familie og mannens venner. Da vi kommer inn i salongen er det første hun gjør å slenge abayaen i en krok, i likhet med de som driver salongen er hun i ført trange jeans, en t-skjorte med skrift og smykker. I ført vestlige moderne klær males den tradisjonelle hennaen på hender og føtter. Denne formen for pynt blant kvinner i Oman er fortsatt svært populær, spesielt før brylluper.

Den yngre generasjonen lever i begge verdener, med trange jeans og hennamaling, men de ønsker å ha muligheten til å velge. Fordi islam gir denne fleksibiliteten, men kulturen setter begrensninger.

5.4 Konklusjon

I dette kapitlet har utgangspunktet vært om høyere utdanning fører til en redefinering av islam. Vi har sett at selve religionen er fortsatt en del av unge omaneres identitet. Utdanning gjør dem mer bevisste i forhold til hva som *er* religionen. Hva er det rene islam, er et spørsmål de stiller seg.

På lignende måte som Yamani beskriver fra Saudi Arabia vil den nye generasjonen også i Oman redefinere hva islam skal være i fremtiden. De ønsker at de gode verdiene skal tre frem i skyggen av en konservativ og til tider korrumpert kultur. Troende som al-Harthy blir et forbilde, de ønsker å se mer av de verdiene han står for, fleksibilitet, dialog og det autentiske islam. De uttrykker behov for en redefinering av islam for å få frem det autentiske budskapet i religionen.

Det stilles ikke spørsmål ved islam nå. Den yngre generasjonen er ikke vant til å stille spørsmålstegn ved ting og regimet kan ha en utfordring fra de unge når de begynner å konfrontere. Dette "annet" som Muna referer til, altså tradisjonen med ibadhisme og *shura* er et potensial i det omanske samfunnet som ofte blir glemt av forskere som kritiserer Qaboos' enmannsshow. Det finnes i islam og ibadhismen, den nye generasjonen ønsker dialog, inkludering, nyansering og fleksibilitet. Hvis de klarer å få frem disse verdiene, kan de bidra til et mer nyansert bilde av islam. De som velger høyere utdanning har også et behov for å få frem et annet islam både ovenfor sitt eget samfunn og Vesten.

På spørsmålet til Dr. Muqadam om hva som er den største forskjellen mellom hans generasjon og den nye, svarer han: "De har en annen mentalitet. De tenker annerledes enn oss. Det er en utfordring for oss". Mentaliteten går ut på at de ønsker en endring, de vokser opp i en høyteknologisk og globaliserende verden og den kan vanskelig forenes med flere av de gamle tradisjonene de er omgitt av. Det siste kapitlet vil derfor handle om hvilke verdier den yngre generasjonen vil få frem i samfunnet.

6 Foregår det en stille revolusjon?

I dette kapittelet diskuteres hendelser fra Oman under Den arabiske våren og om det foregår en stille revolusjon, det vil si en bevisstgjøring rundt kulturelle, politiske og intellektuelle verdier. Jeg har valgt å la kapittelet handle om hendelsene i sultanatet, på SQU og i Muskat i denne perioden, fordi det utgjorde den mest intense perioden under Den arabiske våren i Oman. Denne perioden la grunnlaget for nye tendenser.

Da demonstrasjonene begynte å røre på seg i Oman var jeg på feltarbeid der. En dekkende beskrivelse av stemningen i Muskat var den sedvanlige stillheten, men med en underliggende følelse av noe usagt, noe opphetet og noe etterlengtet. I Bahrain hadde urolighetene startet 14.februar. Da vi kom til Muskat 17. februar, kunne vi spise middag på den lokale libanesiske restauranten mens en storskjerm viste demonstrasjonene i Manama og på Pearl Square. Den samme datoen kulminerte demonstrasjonene i Bahrain med at syv aktivister ble drept. Noen sov i teltene sine da hæren kom. Etter hvert eskalerte det i Libya, og tv-skjermen i hotellresepsjonen viste en oppglød Muammar Qaddafi da gjestene kom ned til frokost.

I Bahrain lå det allerede en dyp misnøye og et fundament for diskusjon, politisk og intellektuell bevissthet. I Gulfen var Bahrain landet som var mest klar for forandring. I forhold til andre GCC land har det et høyt utviklet sivilt samfunn. Det var det første gulflandet som oppdaget olje, i 1932, dermed fikk det et økonomisk forsprang. Det formelle utdanningssystemet startet med den første moderne skole for gutter i 1919 og for jenter i 1928, den første i Gulfen. I 1935 ble det senter for det britiske imperiets administrasjon i Gulfen. Det byråkratiske apparatet bidro til en utdannet og profesjonell klasse, og har tradisjoner for politisk aktivisme og diskusjonsforumer (Kinninmont). I Bahrain har det vært kanaler for dialog og demokrati. Tanker har kunnet bli sagt høyt. På et seminar om Bahrain i Oslo 28.10.2011, forteller professor Abdulhadi Khalaf (2011) ved Universitetet i Lund, at det nye ved disse diskusjonsforaene var at nå ville *alle* diskutere politikk. ”Vi kunne se *all the colours of the political rainbow*.” Bahrain hadde mye bevissthet rundt styresettet, fordi det er en befolkning med en viss intellektuell stimulans og det har vært rom for diskusjon. Misnøye og anspenhet har økt gradvis og så kom Den arabiske våren.

Khalaf kalte Den arabiske våren for Den arabiske tsunamien fordi den traff de arabiske landene med ulik styrke. I Oman ble det aldri store opptøyer, men den underliggende

misnøyen kom til syne. Jeg har prøvd å finne analyser i Foreign Affairs, Middle East Report og Middle East Journal om opptøyene i Oman, men ingen av dem hadde noen analyser. Media viste interesse for demonstrasjonene, slik at en del av referansene i dette kapittelet er fra utenlandske aviser.

I Salahlah, helt sør i Oman hadde demonstrasjonene startet i januar. Etter hvert begynte det å røre på seg i Muskat og andre deler av landet. Og hvordan skulle man forholde seg til at det nå var demonstrasjoner her, det rolige hjørnet av Midtøsten? En kveld løp ryktene om at det hadde vært uroligheter i Sohar, på hotellet ble det snakket om at noen var blitt drept. En stund var det vanskelig å få klarhet i hva som hadde funnet sted. De ansatte var nøye med å forklare at ”dette er ikke oss, vi er fredelige”. Dagen etterpå stod det å lese på forsiden av Muscat Daily: ”Black Sunday in Sohar”, med bilder av en ødelagt rundkjøring i byen, tåregass og politi. To var drept og 35 skadet. 1500-2000 hadde tatt til gatene for å demonstrere mot arbeidsløshet og bedre minstelønn (Muscat Daily). Innfelt i forsiden var direktivene utstedt av Sultan Qaboos for å imøtekomme demonstrantene.

Samtidig med det større omfanget av demonstrasjoner i Oman kom det noen få kommentarer i utenlandske aviser, i britiske The Guardian der Sultan Qaboos ble beskrevet som ”a classy despot”. Dette var en artikkel skrevet som svar på Robert Kaplans artikkel i Foreign Policy, der han omtaler Qaboos som en ekte renessansemann. Kaplan sier: ” I have never encountered a place in the Arab world so well-governed as Oman, and in such a quiet and understated way” (Kaplan). Kaplan skrev også at Sultanen ikke fortjener å bli nevnt i samme åndedrag som de verste arabiske autokratene.

Omans egne medier dekket demonstrasjonene godt, kommentarer, blogger og kronikker florerte. I et land der demonstrasjoner har vært forbudt var dette noe nytt og en kilde til refleksjoner og nye tanker. De stort sett fredelige demonstrasjonene i sultanatet ble også overskygget av de voldsomme urolighetene i Bahrain. I The Guardian i juni 2011 skriver Rowland White: ”Feelings in Oman appear to be more ambivalent; the desire for change more mooted” (White). I Oman var ikke de samme diskusjonsforumene etablert slik som i Bahrain, dialog og politisk bevissthet hadde ikke kommet like langt. Opprettelsen av Munas studentgruppe var en begynnelse for å lage plass til diskusjonsforumer.

I følge Goldstone sin analyse av de arabiske oppstandene i 2011 vil regionenes monarkier mest sannsynlig beholde sin makt: ”In Bahrain, Jordan, Kuwait, Morocco, Oman, and Saudi

Arabia, rulers will likely be to be able to stay in office if they are willing to share their power with elected officials or hand the reins to a younger family member who heralds significant reforms” (Goldstone 2011:14). I Oman viste Sultan Qaboos seg å være villig til å imøtekomme kravene og det tok ikke lang tid før han omroket ministeriene og sparket korrupte ministre.

Går vi tilbake til Eickelmans artikkel nevner han den stigende innflytelsen fra utdannede unge mennesker og deres politiske forventninger som en av hovedfaktorene bak Omans politiske utvikling (Eickelman1988:176). Den politiske utviklingen i Oman har foregått sakte, men den nye generasjonen er fortsatt aktuell når det gjelder dens påvirkning på landets stabilitet. Yamanis monografi fra Saudi Arabia understreker følgende:” Their views, hopes and fears, and crucially their capacity or inclination for collective action will be a major determinant of stability not just I Saudi Arabia, but in the whole region” (Yamani 2000:132). Den nye generasjonen reiste aldri et voldsomt opprør i Oman, men deltok fredelig i demonstrasjonene.

Ved å se på den nye generasjonens refleksjoner kan vi se hvilken utfordring denne gruppen er. Refleksjonene kan være med på å finne den balansen mellom det nye og tradisjonelle Oman bestreber seg på. Den eldre generasjonen er ofte fastlåst i gamle mønstre og tankegang. Med den nye generasjonen kan de få et annet perspektiv. Det blir satt fokus på å skape arbeidsplasser til den yngre utdannede delen av befolkningen, men det er ikke nok med å sørge for utdanning og arbeidsplasser, men det må også være rom for de unges refleksjoner. De ønsker plass for diskusjon og refleksjon.

En høyt utdannet gruppe unge mennesker uten rom for intellektuelt liv vil kunne utgjøre en destabiliserende faktor på Den arabiske halvøy. Selv om internett blir sensurert, har de unge mye større tilgang på informasjon nå. På det nye flotte Main Library ved SQU, designet av en dansk arkitekt, var det ikke en engelskspråklig avis til utlån. En av de kvinnelige studentene kommenterte fraværet av aviser: ”Det spiller ikke noen rolle nå, for vi kan logge oss på resten av verden når som helst. De kan ikke skjule alt for oss slik det har blitt gjort.” Bruken av sosiale medier, internett og annen teknologi øker på Den arabiske halvøy, Facebook og blogger er steder for meningsutveksling og diskusjon. Den nye generasjonen er pålogget omverden i motsetning til den forrige. Sosiale medier har bidratt til et sted der tanker kan formuleres. Fraværet av et sted med intellektuell stimuli har vært et savn hos studenter, for på SQU er det intellektuelle livet fortsatt begrenset.

6.1 "Think with me"

En dag får jeg være med på en av Dr. Muqadams forelesninger, denne morgenen er det amerikansk historie på timeplanen. Guttene sitter fremst i forelesningssalen, mens jentene har plassert seg bakerst. Noen av guttene sitter og skribler, mens jentene følger konsentrert med. På spørsmål er det jentene som er ivrigst og de kommer med oppfølgingsspørsmål. Forelesningen holdes både på arabisk og engelsk siden jeg er til stede. Muqadam sier det er bra at de får øve seg på engelsk, for om et semester eller to skal all undervisning foregå på engelsk. En ny retning er lagt for universitetet midt i ørkenen. På slutten av forelesningen prøver Muqadam å få til en diskusjon og refleksjon over ulike temaer. "Think with me" oppfordrer han. Til å begynne med er det helt stille, men etter hvert prøver jentene seg og de får til en liten diskusjon. Så spør han guttene "think with me" og to stykker rekker opp hånden. Etterpå da vi spiser lunsj spør jeg ham om studentene er øvet i å diskutere, tenke selv og utfordre. "Nei, de har ingen erfaring med det, derfor prøver jeg i mine timer å oppmuntre til det. For når de først kommer i gang, har mange og meg selv inkludert stor glede av det."

Så her ligger utfordringen fra den nye generasjonen, skal de "think with me" slik de er vant til eller tenke selvstendig, og hva skjer når de får muligheten til mer refleksjon og selvstendig tenkning? Her er også forskjellen mellom Bahrain og Oman. Oman er ikke et land der det er diskusjonsforumer, dialog og politiske møter. Dr. Soghayrun forteller om at det er et visst intellektuelt liv, men at det er meget begrenset. Studentgruppen til Muna er et initiativ fra studenter med lyst til å diskutere. Denne gruppen er også en start for at andre på SQU kan danne diskusjonsgrupper.

6.2 Demonstrasjoner i Muskat

En dag på vei til SQU er veien sperret bortenfor der jeg bor. Jeg parkerer bilen og går ut og det er en demonstrasjon på gang uten for Hotel Intercontinental. De ansatte har samlet seg for å demonstrere mot for dårlig lønn, for lite ferie og arbeid i helgen. Siden demonstrasjonen ser fredelig ut går jeg bort til den. Noen er ganske sinte, men politiet har god kommunikasjon med demonstrantene. Som vanlig i Oman tar det ikke lang tid før noen kommer bort og spør om de kan hjelpe. Jeg sier at jeg bare ønsker å se på og høre hva de har å si. Med sin sedvanlige høflighet kommer de med epler, et teppe og noe å drikke fordi jeg vil høre på dem. Slik ble jeg kjent med Yahiya al-Sinani, 23 år fra Muskat, utdannet innfor turisme ved SQU. Yahia er en typisk representant for den nye generasjonen, ferdig utdannet, med nye impulser,

men uten rom for å uttrykke hva han ønsker, før nå. ”Vi ønsker bedre arbeidsvilkår, mer rom for å si i fra, og at noen rett og slett vil høre på oss. De fleste her arbeider for meget og lønnen er alt for dårlig.” Yahiya forteller at å kunne demonstrere er en utrolig følelse og rett og slett få si i fra hva man mener. En kvinnelig demonstrant som ser oppglødd ut, utbryter da jeg spør henne hvordan det er å være her, ”It`s wonderful”.

Det er et spesielt syn å se denne gruppen mennesker få lov til å si i fra. De ser klare ut til å demonstrere. Allikevel tar det lang tid før noen kommer for å høre på dem. Yahya sier de må snakke med den som er høyest oppe, deres egne sjefer hører ikke på dem. Den de ønsker er arbeidsministeren. Alle venter og til slutt kommer beskjeden, ministeren vil komme. Alle samler seg og når Land Cruiseren med ministeren kommer og han stiger ut, roper alle wazir, wazir. Waziren tar seg tid og hilser på talsmennene før de går inn for å finne løsning på saken. Da jeg endelig kom til SQU, forsinket på grunn av demonstrasjonen, sier Dr. Muqadam, ”ser du, folk liker å demonstrere”.

I Oman og i hele Gulfen har demonstrasjoner blitt slått hardt ned på. Det har ikke vært tillatt. Vinteren 2011 forandret dette seg, det var demonstrasjoner hver dag. Studentene på SQU hadde søkt om få holde en demonstrasjon utenfor Main Library, men det fikk de ikke holde. Muna sier at hun gjerne skulle ha deltatt fordi hun er klar for å si i fra om det urettferdige. Noen studenter samlet seg utenfor rundkjøringen ved porten til SQU, men etter noen dager gav de opp, og tilbake lå bare masse søppel.

Demonstrasjonene ble en plass der folk kunne si i fra og ytre seg. Et slikt rom hadde det ikke vært før. Dette var nytt. En dag jeg møter Muna forteller hun at når hun ser demonstrasjonene som raser i Midtøsten får hun tro og mot til å få til noe. ”Før kunne jeg ikke drømme om å kritisere Mubarak, Egypts tidligere president, men nå er det mulig. Det en helt ny følelse. Vi kan si noe av det vi tenker. ” Også Muhammed kjente en ny frihet med Den arabiske våren. ”Misnøyen var selvfølgelig i tankene våre, men kun der. Nå kan vi formulere det høyt.” Muna og Muhammed ønsker å få til mer diskusjon og dialog på SQU, det er en av hovedprioriteringene til studentgruppen. De ønsker å demonstrere, men at det skal foregå fredelig:

De fleste her på SQU kan tenke seg å demonstrere mot at det er for lite fri forskning, vi ønsker åpne prosjekter. Folk får ikke forske på det de ønsker, hvis det er sensitivt i kulturen. Vår generasjon vil ha åpne forskningsprosjekter og en forbedret utdanning. Når det gjelder Commerce, faget vi selv studerer, ønsker vi det kunne opprettes frie prosjekter og at det skal bli enklere å danne egne firmaer. Det er flest lavt betalte jobber. Det må skapes flere jobber til folk med høyere utdanning, flere institutter, sentre og et mer intellektuelt miljø. Det er ofte at det du ønsker i livet ikke er tilgjengelig. Det intellektuelle livet er svært begrenset.

Dette er den nye utfordringen både for den eldre og nye generasjonen, hvordan de skal skape en plass for et intellektuelt liv og plass for ulike stemmer og refleksjoner. Den nye generasjonen har mye på hjertet. Noen fra den eldre generasjonen har fått tak i at dette er essensielt for å forstå den nye generasjonen. I "Y Magazine. The Pulse of the New Generation" oppfordrer Sheikh Khalfan al Esry, en av de offentlige talsmennene i Oman, til å få i stand en ungdomskonferanse der de unge kan få utrykke hvordan de skal bli involvert i å utvikle landet, og hva landet kan få av deres talent, energi og fremtidsdrømmer (Y Magazine, Issue 160). Sammen med Muna og Muhammed så vi på artikkelen og de ble inspirerte og oppløftet av at noen av den eldre generasjonen har fanget opp hva de unge ønsker. Sheikh Khalfan al-Esry sier om den nye generasjonen:

The youth of today are different from the youth of yesterday. The youth of today view us differently. The youth of today has a different style....The youth of today have a lot of energy and we need to identify their identity as well as their values to try to educate them on how they can participate in developing the country to the next level.

For Muna og Muhammed er det et ønske at deres verdier skal få bli en del av samfunnet. Verdier de vil se mer til av er diskusjoner og dialog. Verdier de finner i islam, det viste kapittel 5, der de unge vil få frem fleksibilitet og dialog fordi de mener det finnes i det rene islam. Demonstrasjonene vekket følelser hos omanere, noe skjedde med at de nå kunne ta til orde mot skjevheter i samfunnet.

I pausen på en konferanse ved SQU om India og Oman møter jeg Dr.Muqadam for kaffe og for å få snakke med folk. Jeg hilser på en kollega (Anonym Y) av ham. Kollegaen har et sår i ansiktet. Vi begynner å snakke om det som skjer i Oman og kollegaen peker på såret:

Jeg lå på sofaen og hvilte, jeg sovnet og begynte å drømme om Mubarak og det som skjer på Tahir plassen. I drømmen var jeg med i demonstrasjonene og det var helt nytt for meg. Vi stod og ropte hva vi mente om regimet. Det ble en massesuggesjon,

plutselig våknet jeg med et rykk og havnet på gulvet med ansiktet ned, derav såret. Demonstrasjonene i Midtøsten nå er etterlengtet og gjør noe med oss.

Demonstrasjonene åpnet opp for forhåpninger om mer diskusjon og lov til å si i fra. Dr.Muqadams kollega vokste opp med forbud mot demonstrasjoner, Den arabiske våren utløste et underliggende ønske hos befolkningen. I motsetning til Bahrain var kravene i Oman ikke like politisk rettede og det var aldri demonstrasjoner for å fjerne sultanen. I Bahrain var befolkningen mer klar for demokratiske reformer og uttrykte kritikk mot regimet. Omanere hadde et annet utgangspunkt for å demonstrere for demokratiske reformer. Etablering av dialog og diskusjoner er et steg på veien mot en mer demokratisk retning, i den grad det er ønsket.

6.3 Refleksjoner om demokrati

Sent en kveld er det øredøvende lyd fra biler som tuter i gatene, det viser seg at folk feirer at sultanen har innfridd kravene om bedre minstelønn, og en månedlig utbetaling på 150 omanske rialer (OMR) (2221,41 NOK) til arbeidssøkere registrert hos the Ministry of Manpower og opprettelse av 50.000 nye arbeidsplasser (Muscat Daily). Fra da demonstrasjonene begynte i januar og eskalerte, tok det ikke lang tid før sultanen gikk ut og innfridde kravene. Amjad forteller meg: ”Det er bare å spørre sultanen så gir han det folket ønsker. En liten by i innlandet manglet elektrisitet og telefon, så kom sultanen på besøk og gav dem det de trengte. Det er slik det er her”.

Det at Qaboos imøtekom kravene raskt gir assosiasjoner til ørkendemokratiet og dynamikken mellom leder og folket. I etiketteboken ” Don` t they know it`s friday ” beskrives ørkendemokratiet slik:

Islam teaches that all are equal before God. No one is set above another, not even the Prophet Mohammad PBUH. Citizens have the right to be heard, as equals, by their rulers who have a duty to keep an open door. In desert times, access to the ruler was simple and uncomplicated. For example, after evening prayers, men would gather for coffee in the *majlis* (“place of sitting”) of the ruler`s tent, fort or palace. After official matters including business, poetry and tales of the tribe`s history might follow, all told from memory; Gulf nations have a strong oral rather than written tradition. Gossip (always a great Arab enjoyment) around a fire under the stars of a desert night in the presence of the Ruler or another prominent figure was often the night-time way of life for the heads of families and their sons. Petitions were heard, sometimes quietly whispered, others more publicly. Everyone knew everyone`s business and usually the Ruler`s opinion of it.

Today, several important gulf personalities maintain personal web sites and blogs and in this way make them selves available to their nationals (Williams 2010:183).

I dag er tilgjengeligheten til lederne forandret, men Qaboos drar fortsatt på sine turer rundt om i landet for å lytte til hva folk har å si. En dag utenfor Muskat hadde folk samlet seg langs veien ved sjøen for å vente på sultanen skulle komme og holde konsultasjon. Ubekreftede rykter sier at Qaboos kjører drosje i Muskat fra tid til annen for å snakke med folk uformelt. Hvorvidt det er tilfelle er vanskelig å vite, men Qaboos liker å bli fremstilt som en lyttende leder.

Under Den arabiske våren var det aldri noen demonstrasjoner mot selve sultanen.

Demonstrasjonene hadde bilder av sultanen der det stod at ”Vi støtter Hans Majestet”.

Den raske behandlingen av kravene kan settes i sammenheng med unngåelse av voldsomme opprør rettet mot regimet. I denne perioden var det stadig vekk helikoptre over Muskat.

Sultanens yacht til kai i Muttrah i Muskat ble plutselig en dag snudd med baugen ut mot havs.

For et land med økende befolkning og en multikulturell hovedstad, er det et spørsmål om landet har blitt for uoversiktlig for at en person skal styre. Samme kvelden med all tutingen snakker jeg med en av de unge jentene i hotellresepsjonen. Hun forteller at omanere er glade for at kravene er innfridde. ”Problemet er ikke sultanen, men korrupsjonen rundt ham, særlig i ministeriene. HM er ikke den vi vil bli kvitt, men korrupsjonen og ministrene.” Dette var det omanere fortalte, og kritikk av sultanen er svært vanskelig å finne. Holdningen til sultanen er nedfelt i Artikkel 41 i Basic Law: “The Sultan is the Head of State and the supreme Commander of the Armed Forces. His person is inviolable and respected and his orders must be obeyed. The Sultan is the symbol of national unity as well as its guardian and defender” (Siegfried 2000:387). Sultanen er den som tar vare på Oman og forsvarer landet. Qaboos har også en rolle som den som fikk Oman ut av mørket og særlig den eldre generasjonen er lojale mot ham for nettopp dette.

Styret i Oman består av Majlis ash-Shura og Majlis al-Dawla, rådgivende organer. Majlis ash-Shura bistår regjeringen i Oman med å tegne opp den generelle politikken i Oman. Rådet møtes etter innkallelse fra Qaboos, der de ser på saker han tar opp. Majlis al-Dawla er et statlig råd og er et viktig bindeledd mellom regjeringen og folket. I 2006 hadde Majlis al-Dawla 59 medlemmer, der ni var kvinner (Ministry of Information). Som nevnt i kapittel 3 ble Majlis ash-Shura opprettet da Qaboos mente befolkningen hadde utviklet et godt nok lese- og skrivenivå. Majlis ash-Shura har utviklet seg i årene etterpå.

Qaboos har uttalt følgende om majlis:

And the Majlis` powers will expand with time, but slowly, so there are no earthquakes. But we are still largely a tribal society, and it`s still the governments duty to defend the country. The man in the street often doesn`t want to know how to deal with foreign governments and defend the country. He trust me to do it. That is why these areas have been excluded from the Majlis` debate. In this part of the world, giving to much power too fast can still be exploited. . . I `m against creating such situations when people aren`t ready for them (Miller 1997:17).

Stammekulturen er fortsatt viktig i Oman, selv om jeg flere ganger opplevde at den nye generasjonen fortalte at de ikke bryr seg om stammebånd slik foreldrene deres gjorde.

Hva er egentlig den nye generasjonen klare for når det kommer til spørsmålet om demokrati?

Mona svarer:

Vi ønsker vårt eget demokrati, bygd på de tradisjonene vi har med shura og Majlis ash- shura. Det er et vanskelig spørsmål, men et bra spørsmål. Jeg tror ikke vi er klare for et vestlig demokrati, vi må finne vår måte å gjøre dette på. Vi har ikke tenkt så mye på dette, kanskje ikke tiden er inne. Jeg tror mange trenger å reflektere over dette. I går da du spurte meg om dette, så diskuterte vi det i studentkomplekset der jeg bor, og for oss er dette nytt. Vi trenger tid til å reflektere over hva vi ønsker.

Det kan være vanskelig å skulle reflektere over hva et demokrati er og skal inneholde når fag som statsvitenskap ikke eksisterer. For Muna er hennes referansepunkter for demokrati, konsultasjon og shura. Demokratiperspektivet utvikles ut fra disse tradisjonene. Utsagnet til Qaboos om å ikke lage situasjoner folk ikke er klare for, er trolig også gjeldene når det gjelder demokratispørsmålet.

6.4 Sultan Qaboos – "a classy despot"?

Det finnes et bilde tatt av sultaten på en av sine årlige turer i sultanatet. Bildet er på forsiden av denne oppgaven. Under disse turene møter han folket og de kan komme til ham med sine problemer, ønsker og spørsmål. Bildet viser HM i tradisjonell hvit dishdasha og med patronbelte, sittende, ved siden av står noen eldre menn og en liten en gutt som sier noe til sultanen. Sultanen ser ut til å ha god tid. Denne gamle skikken med konsultasjon fra ørkendemokratiet lever videre med Qaboos. Vil den som tar over etter Qaboos ta vare på de gamle skikkene? Kanskje viser bildet en situasjon fra ørkendemokratiet som kan være over med Qaboos. Kritikken mot ham er at Oman fortsatt er ikke-moderne og patriarkisk, at han er

en diktator med mange palasser. Det Oman har *lykkes* med, er å være i balanse med sin tradisjon ved å gjøre forandringer sakte, de har fravær av terrorisme og er et fredelig samfunn.

Kanskje var tiden inne for å tillate demonstrasjoner i Oman, det var det neste steget i utviklingen i landet. I intervju med Miller uttalte Qaboos: "You can't push things too far or too fast in the Gulf" (Miller 1997:14). Det er essensielt for den som ønsker å få ting gjort i Gulfen. Det opplevde jeg selv under feltarbeidet på SQU. Før jeg fikk møte studentene, snakke med dem jeg skulle, få papirer i orden, var det dadler, samtale og kaffe, en dag eller flere dagers venting før tiden var inne. En "vestlig plan" for uken der alt skal være fylt opp og til avtalt tid, vil føre til mange frustrasjoner. Jeg fant ut det beste var å være i nuet, drikke kaffe og gripe muligheten da den dukket opp. I følge etiketteboken: "They will therefore delay matters until the mood, moment and place are all conducive to the raising of the topic, with that person, since the response is likely to be more favourable under such circumstances" (Williams 2010:130). Da Den arabiske våren begynte å røre på seg i Oman var det et riktig tidspunkt for å demonstrere og ha dialog.

Sultanen er svært opptatt av musikk, og har sitt eget symfoniorkester, det eneste i Gulfen. Like ved Mr. Shams er det blitt bygd operahus, Royal Opera House Muscat. Sultanen prøver å oppmuntre til musikkinteresse. Ved SQU har de egne musikkstudier for å skape interesse rundt musikkulturen. Whitaker beskriver i sin artikkel i The Guardian, "Oman's Sultan Qaboos: a classy despot" at Qaboos: "Is a man of culture. He plays the organ and the lute, composes music and has his own highly regarded symphony orchestra. The vulgarity of Dubai and brutality of Iran are simply not his style" (Whitaker 2011). I artikkelen nevnes utfordringen Oman har med den unge delen av befolkningen som krever arbeidsplasser. Et annet problem Oman har ifølge Whitaker, er sultanen selv:

Even if Qaboos is a Britain-friendly, music-loving ruler with benevolent intentions he is none the less a despot. He doesn't tolerate criticism and the citizens have very few rights.... In a way, Robert Kaplan is right about Sultan Qaboos being a "renaissance man". He is a despot with class, and his true place is in the 15th century with the Medicis and the Borgias, not 2011 (Whitaker 2011).

Sultanen har stil, det er det ingen tvil om, om han er en despot er det ulike meninger om. At han har gjort mye for landet uten å gå for raskt frem og samtidig ta vare på de gamle tradisjonene, er det heller ingen tvil om. Har de unge sett for seg den dagen Qaboos ikke er der mer? Da spørsmålet ble stilt viste det seg å være et sensitivt tema, og det jeg hadde hørt så

ofte, at Qaboos er en fars figur for sitt folk, stemte med den stemningen spørsmålet utløste. Muhammed svarer: ”Det er et svært vanskelig tema. Jeg har ikke tenkt på det. Han har alltid vært der for oss. Nei jeg ønsker ikke å tenke på det”. Heller ikke Muna har tenkt nøye igjennom dette:

Det er svært vanskelig, jeg har ikke tenkt på det. I går diskuterte jeg det med venninnene mine. Et spørsmål er hvordan vi skal opprettholde de gode båndene til utlandet? Samt holde de ulike retningene i landet samlet. Hvem vil klare balansen mellom det gamle og nye like bra?

For oss er han en far. Sultanen prøver å holde takt med folket. Men han har kanskje vært for opptatt med de eldre, for å ikke gå for fort frem med dem, men nå trenger han å være mer i kontakt med oss. Vi ønsker ikke å bli som UAE. Etter Said døde, har det forandret seg raskt og de har mistet mange tradisjoner. Vi vil beholde de gode verdiene fra kulturen vår.

For den unge generasjonen har han bidratt til at de har fått utdanningsmuligheter, han har oppmuntret kvinner til å utdanne seg og ta arbeid utenfor hjemmet. I 2010 ble det feiret kvinnedagen for første gang i Oman. I 2009 ble det organisert ”Symposium on Omani Women”, etter instruksjoner fra sultanen ”to encourage women to shoulder even bigger responsibilities in the country’s growth process” (Oman.world). Tanken om at Qaboos en dag ikke vil være der er tydelig en vanskelig tanke for den nye generasjonen. Til tross for kritikken utenfra er sultanen en landsfader for både den eldre og nye generasjonen. En av utfordringene til Sultan Qaboos er hvordan han skal involvere den nye generasjonen i samfunnet, det har vært en utvikling der den eldre generasjonen har blitt tatt hensyn til, men nå ønsker den utdannede delen av befolkningen mer oppmerksomhet.

6.5 Hva med wasta?

I kapittel 5 ble det konkludert med at den nye generasjonen er klar for en redefinering av islam. De la vekt på at de vil ha frem det gode fra sin religion. Utdanningen gjør dem mer bevisste på verdier i samfunnet og hvilke verdier de vil ha frem. Demonstrasjonene i Oman gikk direkte på korrupsjon i det offentlige. Det ble demonstrert mot korrupte ministre og byråkrater. Folk fikk mot til å sette søkelyset mot skjevheter og urettferdighet. I kulturen de unge lever i, er wasta essensielt. De er vokst opp med wasta. Med avdekkingen av de korrupte ministrene, ble wasta snakket mye om. Wasta er forbindelsene du har, for å få utført det du ønsker. Det handler om å kjenne de riktige personene så ting går i din favør.

I etiketteboken er det viet et kapittel om wasta. I Gulfen vil du før eller senere møte wasta.

Wasta kommer fra det arabiske ordet wasat som betyr midten. Wasta er makten du har til å få ditt ønske foran den viktige personen passende til ditt prosjekt. Wasta er hjertet av all gulf-buisness. Praktisk forståelse av wasta er ”hvem du kjenner” og det gamle gutte (el.familie) nettverket (Williams 2010:182).

I etiketteboken står det:”For all the simplest Gulf-business, local help is needed to guide you through the fog of access, overload and Gulf-decision-making. ... Wasta is therefore useful if not essential in order to reach the relevant centres of power” (Williams 2010:183-184).

Sharabi skriver wasta er limet som holdet det patriarkalske systemet sammen: ”The lubricant of the patronage system endowing it with suppleness and resilience, is the *wasta* (mediation) mechanism”. Wasta gir I følge Sharabi goder både på familienivå og ute I samfunnet. En enkeltperson med god wasta kan oppnå det han ønsker videre oppover i samfunnet. Men er den nye generasjonen klar for å la wasta spille en mindre rolle? Muna svarer:

Vi ser formen wasta har når det blir demonstrert mot korrupsjon i det offentlige. Wasta er ikke rettferdig, det må være rettferdig. Pruting er rettferdig. Vi ønsker en slutt på wasta. Vår generasjon ønsker nye veier. Jeg lager selvfølgelig nye forbindelser, men ikke wasta, for å stå bedre rustet når jeg er ferdig med utdannelsen. Men jeg vil ikke kalle disse forbindelsene for wasta.

For Anonym X er wasta uislamsk. ”Vi vil gå videre uten det. Det rene islam inneholder ikke wasta mekanismen. Vi vil gjerne gjøre oss fortjent til eventuelle goder.”

Wasta er fortsatt essensielt for å få utrettet affærer i Gulfen, ned til de minste affærer. Da jeg skulle leie bil, ønsket Mr.Shams å hjelpe meg. Mr.Shams har stort talent for å ordne opp i ting så jeg overlot billeien til ham. Tilfeldigvis var det torsdag og helg og de fleste bilutleieforretninger var stengte. Etter noen telefonsamtaler og pruting fikk han tak i et lokalt utleiefirma. Etter litt frem og tilbake om prisen og hvorvidt bilen kunne komme samme dag, hører jeg Mr.Shams si: ”La meg slippe å bruke wasta og vi vil finne en god pris”. Wasta eller ikke, bilen ble til overkommelig pris. Mr.Shams tilhører den eldre generasjonen der wasta og pruting er en del av hverdagen for i det hele tatt få til noe. For Mr.Shams` datter som har bodd og arbeidet flere år i Vesten er pruting noe gammeldags, hun sukker oppgitt ”Abba skal alltid prute, men jeg har ikke tid til det”. Da jeg spør barnebarnet hans som hun har vært i Muttrah i basaren, svarer hun at ”en gang, men det er der vi må prute, så vi reiser ikke dit”.

Wasta mekanismen er til stede og vil nok være det i uoverskuelig fremtid, men den nye generasjonen er bevisste på hva det gjør med ulike sider i samfunnet. Et perspektiv de får av impulser fra utdanning, sosiale medier og globalisering. Wasta vil bli stilt spørsmålstegn ved når de prøver å utvikle en balanse mellom et moderne liv og det tradisjonelle. En utfordring de har i møte med høyere utdanning og nye impulser er at sider ved kulturen deres blir beskrevet som anakronistiske.

6.7 Konklusjon

Avslutningsvis velger jeg å ta med en opplevelse fra Muskat. Kvelden før resten av min familie skal reise hjem til Norge, bestemmer vi oss for å dra til Sultanens palass i Muskat. Hans 1970-talls inspirerte palass ligger idyllisk og stille til i hovedstaden. Da vi kommer dit er det en annen omansk familie der og en liten gutt i en svart dishdasha løper over den marmorbelagte plassen.

Det som vekker oppmerksomheten er musikken som ljoemer over plassen. På plassen har en gjeng unge omanske gutter samlet seg. De står på skatebord mellom de arkitektoniske søylene sultanen har fått bygget, et overbygg i nydelig arabisk arkitektur for folket. Guttene har med seg en svær spiller og ut av den høres lyden av det brasilianske svært høylydte bandet Sepultura. Lyden av skateboardene smeller i marmoren og musikken er høy. Det hele er en merkelig opplevelse av noe ungdommelig og moderne mot det bevoktede palasset og vi lurere på om ikke vaktene skal be dem fjerne seg. Det skjer ikke, vaktene foretrekker ikke en mine og lar ungdommene være en brytning til det tradisjonelle palassområdet.

Dette er en hendelse som kan bety flere ting, for det første trenger det ikke bety noen ting, kanskje var det bare en surrealistisk opplevelse for utlendinger som hadde forventet det tradisjonelle. Kanskje hadde vaktene en god dag, muligens var sultanen et annet sted, kanskje var det ungdommer med god wasta eller var det et bilde på hvordan den nye generasjonen får slippe til i samfunnet? Hvordan de gradvis får en plass, krever en plass. Jeg vil la det stå som et bilde på den yngre generasjonen i Oman og hvordan de sakte får delta. At under det konservative og det tradisjonelle skjer det endringer, men at det skjer i balanse. Uten å frata den eldre generasjonen sin kultur, men lar den nye generasjonen få delta i samfunnet, ”Quitely. Slowly”. Den sakte begynnelsen nå med å tillate demonstrasjoner og dialog er et steg på veien for å ivareta den nye generasjonens behov og mål.

7.0 Konklusjon

Under den arabiske våren kom nye verdier frem. Det ble demonstrert mot korrupte ministre, høyere minstelønn og flere arbeidsplasser. Disse demonstrasjonene satte i gang refleksjoner hos folk. Den nye generasjonen viste at den trenger plass for refleksjon, diskusjoner, samtaler. De er også bevisste på hva de vil ha fra sin kultur og hva de ønsker bort, slik som *wasta*. De har også en nasjonal stolthet siden Oman har klart å være et fredelig land i en region forbundet med konflikter. Denne stoltheten og at de har dekket det materielle kan ha vært med på å forhindre store opptøyer. Til tross for dette, er det fra den nye generasjonen under høyere utdanning, blitt et behov for utvikling av det intellektuelle livet og forumer for dialog.

Utfordringen til de styrende er å gjøre det i takt med tradisjonen og kulturen, finne ut hvor de kan lage plass for den nye generasjonens ressurser, utdanning og ideer. Det kan være i de mange ministeriene, skoler, *Majlis ash-Shura*, kulturinstitusjoner og ved SQU.

På flyplassen på vei hjem gir Dr. Muqadam meg et avisutklipp for å lese på flyet. ”Du vil finne et svar her på det du har opplevd den siste måneden i Oman”, forteller han meg. Artikkelen er skrevet av Najma al-Zidjaly, professor ved SQU. Artikkelen heter ”From Oman, with love”. Den handler om demonstrasjonene og hun spør om *hva* har egentlig skjedd i Oman den siste måneden? ”I finally got it. There is a clear disconnect between Oman`s forward –thinking government and the young people who grew up with – and thus take for granted – free education and free health care.“ Forskjellen mellom generasjonene kom til syne og de unge grep muligheten til å demonstrere mot urettferdighet. Artikkelen avslutter med at demonstrasjonene har lært omanere at de behøver å snakke og at “and that is what happening in Oman – we are talking!” (Times of Oman).

Den arabiske tsunamien professor Khalaf refererte til, traff Oman slik at dialog kom frem. Og det ble ikke slått ned på, men demonstrasjoner og dialog fikk holde på. Fraværet av dialog har vært en del av kritikken mot Sultan Qaboos, slik vi så i innledningen av denne oppgaven. Nesten et år etterpå disse hendelsene fikk jeg en hilsen fra Mona der hun forteller ”today vi *discussed* in class, i enjoyed it so much”. I april 2011 ble det dannet en studentavis ved SQU, *al-Mir`ah* ble opprettet for å sette fokus på studentenes rettigheter, de har også fått sin egen side på Facebook. I Monas studentgruppe har de fått mer støtte fra foreleserne til å lage diskusjoner, selv om det ikke går så raskt gruppen ønsker.

Det ble ingen stor omveltning i Oman, men mer en tydeliggjøring av nye verdier og ubalanser i samfunnet. Går vi tilbake til Ingleharts teori, der han sier den stille revolusjonen ikke er sammenbrudd av et samfunn, men mer en endring av balansen, stemmer det med hendelsene i Oman. Videre anså Inglehart at en av de verdiene den nye generasjonen satte høyest var ” free speech” og deltagelse i samfunnet. Dialog og kunne snakke friere er verdier den nye generasjonen ønsker. Yamani sier det ikke er snakk om en revolusjonær generasjon, men at vi ser nye tendenser som igjen har påvirkning på det politiske livet i GCC-landene. På bakgrunn av dette vil jeg konkludere med at det pågår en stille revolusjon i Oman hos den nye generasjonen.

Referanseliste

Al-Barwani T.A. & Albeely T.S. 2007, "The Omani Family: Strengths and Challenges", *Marriage & Family Review*, Vol.41, Issue 1-2, s.119-142.

Allen Jr. C.H. & Riggsbee II L.W. 2000: *Oman under Qaboos: From Coup to Constitution, 1970-1996*, Frank Cass, London.

Al-Riyami A., Mustafa A. & Mabry R.M. 2004,"Women`s Autonomy, Education and Employment in Oman and Their Influence on Contraceptive Use", *Reproductive Health Matters*, Vol.12, No.23, s.144-154.

Dodd P.C. 1973, "Family Honor and the Forces of Change in Arab Society", *International Journal of Middle East Studies*, Vol.4., No.1., s. 40-54, Cambridge University Press.

Eickelman C. 1993, "Fertility and Social Change in Oman: Women`s Perspective, *Middle East Journal*, Vol.47, No.4, s.

Eickelman D. F. 1988, "Oman`s Next Generation: Challenges and Prospects", I Sindelar III H.R. & Peterson J.E. (red.), *Crosscurrent in the Gulf*, s.156-180, Routledge, London.

Eltigani E.E. 2007,"Levels and Trends of Fertility in Oman and Yemen", *Population Bulletin of the United Nations*, Nos.46/47, s.1-17.

Fargues P. 1995, "Changing Hierarchies of Gender and Generation in the Arab World", I (red.) Obermeyer, C.M., *Family, Gender and the Population in the Middle East*, American University in Cairo Press, s.179-198.

Gause III F.G. 1994, *Oil Monarchies. Domestic and Security Challenges in the Arab Gulf States*, Council on Foreign Relations Press, New York.

Gause III F.G. 2011, "Why the Middle East Studies Missed the Arab Spring, The Myth of Authoritarian Stability", *Foreign Affairs*, Vol.90, No.4, s. 81-90.

Goldstone J.A. 2011, Understanding the Revolutions of 2011, *Foreign Affairs*, Vol.90 No.3. s.8-16.

Inglehart R. 1977, *the Silent Revolution: Changing Values and Skills among Western Publics*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey.

Katz M.N. 2004, "Assessing the Political Stability of Oman", *Middle East Review of International Affairs*, Vol. 8, No.3, s.1-10.

Kechichian J.A. 2007, Book Reviews Oman: The Islamic Democratic Tradition by Hussein Ghubash, *Middle East Policy*, Vol.XIV, No.1, Spring 2007, s.142-147.

Mcbrierty V. & Al-Zubair M. 2004, *Oman Ancient Civilisation: Modern Nation*, Trinity College Dublin Press, Ireland & the Bait Al-Zubair Foundation LLC, Sultanate of Oman.

MERIP Reports, No.36 (Apr.1975), "The Struggle for Liberation in Oman", *Middle East Research and Information Project (MERIP)*, s.10-16+27

Miller J. 1997, "Creating Modern Oman: An Interview with Sultan Qaboos", *Foreign Affairs* Volume 76 No.3 s.13-18.

Moghadam V.M. 2004, "Patriarchy in Transition: Women and the Changing Family in the Middle East", *Journal of Comparative Family Studies*, Vol.35., Issue 2.

Peterson J.E. 2005, The Emergence of Post-Traditional Oman, *Sir William Luce Fellowship Paper No.5* s.1-21 & *Durham Middle East Papers No.78*.

Potter L. G. & Sick G.G. (red.) 2002, *Security in the Persian Gulf. Origins, Obstacles, and the Search for Consensus*, Palgrave, New York.

Riphenburg C. J. 1998, *Oman: Political Development in a Changing World*, Praeger, Westport.

Selvik K. & Stenslie S. 2007, *Stabilitetens Pris: Stat og politikk i Midtøsten*, Fagbokforlaget, Bergen.

Sharabi H. 1998, *Neopatriarchy: A Theory of Distorted Change in Arab Society*, Oxford University Press, New York.

Siegfried N.A. 2000, "Legislation and the Legitimation in Oman: The Basic Law", *Islamic Law and Society*, Vol.7, No.3, s.359-397.

Thagaard T. 2009, *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode*, 3.utgave, Fagbokforlaget, Bergen.

Valeri M. 2009, *Oman Politics and Society in the Qaboos State*, Hurst & Company, London.

Williams J. 2010, *Don't they know it's Friday? A Cross – Cultural Guide for Business and Life in the Gulf*, 2.utgave, Motivate Publishing, Dubai.

Yamani M. 2000, *Changed Identities: The Challenge of the New Generation in Saudi Arabia*, Royal Institute of International Affairs, London

Y Magazine 2011, Oman, Issue 160, (magasinet har ikke sidetall).

Nettreferanser

Aftenposten 12.08.2011, Saudi Arabia bruker snart opp sin egen olje

Tilgjengelig fra URL:

<http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article4198059.ece?service=print> [12.08.2011]

Al-Mir' ah, SQU Students Newspaper, Oman

<http://almirah.net>

American Anthropological Association, (AAA). Tilgjengelig fra URL:

<http://www.aaanet.org/committees/ethics/ethcode.htm> [31.05.2012]

CIA The World Factbook. Middle East:Oman. Tilgjengelig fra URL:

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mu.html> [15.05.2012]

Kaplan R.D. 2011, "Oman`s Renaissance Man", *Foreign Policy*

Tilgjengelig fra URL:

http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/03/01/omans_renaissnce_man[07.10.2011]

Kinnimont J. 2011, "Bahrain`s Re-Reform Movement", *Foreign Affairs*

Tilgjengelig fra URL:

<http://www.foreignaffairs.com/print/67480> [07.10.2011]

Ministry of Information, Sultanate of Oman

Tilgjengelig fra URL:

<http://www.omannet.om/english/government/majlis> [24.09.2010]

Oman World, Omani women set to celebrate first Womens Day

Tilgjengelig fra URL:

<http://oman.world-countries.net/archives/2962>

UNdata, Country Profile Oman

Tilgjengelig fra URL:

<http://data.un.org/CountryProfile.aspx?crName=Oman> [19.08.2010]

Whitaker, B. 2011, "Oman`s Sultan Qaboos: a classy despot", *guardian.co.uk*, 04.03.2011.

Tilgjengelig fra URL:

<http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2011/mar/04/oman-sultan-qaboos-despot/p>

[19.09.2011]

Y-magazine, Pulse of the New Generation, Oman

www.y-oman.com

Intervjuer

12.09.2006: Intervju med Hanan & Nawal, 21 og 22 år, studenter ved SQU, Bachelor i historie.

13.09.2006: Intervju med Dr.Ibrahim Soghayrun, opprinnelig fra Sudan, Professor i historie ved Departement of History, SQU

17.09.2006: Intervju med Safiya Al-Azri, 21 år, Zainab Al-Shaqsi, 21 år og Mona Al-Hatmi 21 år, studenter ved SQU, Bachelor i historie.

18.09.2006: Intervju med Mr. Shams Ahmed Khan, pensjonist, tidligere ansatt som privatsekretær i the Diwan of Royal Court, Muskat.

19.09.2006: Intervju med Ayman Masoud Aloufi, 22 år, fra Bahla, student ved SQU. Bachelor i turisme.

Intervju med Ashraf Mohammed Al-Mawmarri, 22 år, fra Shinas, student ved SQU, Bachelor i turisme.

27.02.2011: Intervju med Maryam Affari, 21 år, fra beduinlandsby utenfor Salalah, student ved SQU, Bachelor i historie

05.03.2011: Intervju med Anonym X, 27 år, fra Salalah, student ved SQU, Master i historie.

08.03.2011: Intervju med Muna Said Moosa Al-Baluchi, 21 år, fra Sweaje ved Al-Bathina kysten, student ved SQU, Bachelor i Commerce & Economy.

08.03.2011: Intervju med Mohammed Abdullah Ahmed, 22 år, fra Salalah, student ved SQU, Bachelor i Commerce & Operation Management.

14.03.2011: Intervju med Dr. Abdallah Al-Harty, Professor i historie ved Departement of History, SQU.

Samtaler med Yahiya Al-Sinani, 23 år tidligere student ved SQU, ansatt ved Intercontinental Hotel, Shatti al-Qurum, Muskat, 2011

15.03.2011: Intervju med Dr. Muqadam, fra Salalah, Professor i historie, Head of Departement of History, SQU.

Samtaler med Akisa Ono, 21 år, fra Japan, utvekslingsstudent ved Islamic Studies, SQU, 2011.

Samtaler med Dr. Janet C.E. Watson, Professor of Arabic Linguistics, University of Salford, UK, 2011.

Samtaler med Mr. Shams Ahmed Khan (2006 & 2011).

Samtaler med Nawaf Abdulaziz Al-Jahwah, Professor i historie, fra Kuwait, på gjestebesøk ved SQU, 2011.

Samtaler med Dr.Muqadam, SQU, 2011.

Samtale med Anonym Y, ansatt ved SQU, på Oman and India Conference, SQU, mars 2011.

Samtale med Anonym Z, ansatt ved SQU, på Oman and India Conference, SQU, mars 2011.

Samtaler med Anonym Æ, gift med ansatt ved SQU, bosatt på campus, 2011.

Samtaler med Amjad Alwarhany, 25 år, fra Syria, bosatt i Muskat, ansatt ved Automatic Restaurant, Shatti al-Qurum, 2011.

Samtale med Dr.Anne K.Rasmussen, under hennes feltarbeid i Muskat, Associate Professor of Music & Ethnomusicology, The William and Mary Middle Eastern Ensemble, USA, 2011.

Avisartikler

Muscat Daily 28.02.2011, "Black Sunday in Sohar", s.1.

Times of Oman 15.03.2011, Najama Al-Zidajaly, Assistant Professor of Linguistics at SQU, "From Oman, with love", s.A6.

Foredrag

Khalaf, Abdulhadi, University of Lund & Selvik, Kjetil, Fafo, "Bahrain. Another Trajectory of the Arab Spring", 28.10.2011, *The Gulf Research Unit*, Humanistisk Fakultet, Universitetet i Oslo